

Kroniek

- november 2017
- jaargang 25 - nummer 66
- losse nummers € 5,50

Tijdschrift Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe

*25 Jaar Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe
Emmermeer*

*Het conflict tussen burgemeester Norbruis en huisarts Stukje
100 Jaar geleden*

Kasteleins tegenover de kerk in Erica

Inhoudsopgave

Redactie

Bestuur

<i>Piet Naber</i>	Redactioneel	1
Artikelen		
<i>Piet Naber</i>	Emmermeer	4
<i>Gerben Dijkstra</i>	Het conflict tussen burgemeester Norbruis en huisarts Stukje	12
<i>Piet Naber</i>	100 Jaar geleden	17
<i>Henk Sijbom</i>	Kasteleins tegenover de kerk in Erica	22
Bestuur		
<i>Henk Jeurink</i>	25 Jaar Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe	2
<i>Rieka Wilken,</i> <i>Henk Jeurink,</i> <i>Henk Lanting en</i> <i>Wim Visscher</i>	‘Doar woont de dege degelkhaaid’ Busexcursies op 5 en 12 mei 2018	30
<i>Henk Jeurink</i>	Bestuursmededelingen en activiteiten	32

M.A. Bulte, Agaatdreef 30, 7827 AE Emmen, 0591-630030.

P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen, 0591-633942.

Gelieve kopij te zenden aan:

p/a P. Naber, redactiesecretariaat, Sierduif 32, 7827 NJ Emmen: p.a.naber@home.nl.

P.M. Kraan, voorzitter, De Hietbrink 46, 7824 XT Emmen, 0591-685530,
P.Kraan@emmen.nl.

H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen,
0591-626728, henk.jeurink@ziggo.nl.

A.H.J. Reuvekamp, penningmeester, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen,
0591-633858, ton.reuvekamp@home.nl

M. Nicolai, public relations, Houtweg 180, 7823 PK Emmen, 06-25555188.

G.M. Leveling-Kortstee, Meerstraat 18, 7815 XG Emmen, 0591-647466.

Lid worden van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe?

Het lidmaatschap bedraagt € 18,00 en voor huisgenoten € 5,00 extra.

Geef uw naam, adres, postcode en woonplaats en telefoonnummer per post of per e-mail op bij: H. Jeurink, secretaris, Laan van het Kwekebos 229, 7823 KE Emmen, 0591-626728, henk.jeurink@ziggo.nl

ISSN-nummer *Kroniek*: 1878-7894

Productie & opmaak:
Uitgeverij Drenthe, Beilen - www.uitgeverijdrenthe.nl
Druk: Scholma, Bedum

Redactioneel

Met het verschijnen van deze *Kroniek* loopt het jubileumjaar van onze historische vereniging ten einde. Er is veel aandacht besteed (lezingen, wandelingen) aan het thema Het Wonder Emmen: de grote na-oorlogse groei. De grote afsluiting zal plaatsvinden op 25 november met een receptie in het Veenpark, de plaats waar de vereniging in 1992 werd opgericht. Op deze receptie zal ook gesproken worden door drie prominente (oud-)Emmenaren: Jan Zegering Hadders, de zoon van de vroegere wethouder, Hans Ouwerkerk (van 1982 tot 1989 burgemeester) en de huidige burgemeester, Erik van Oosterhout. Meer inlichtingen over de rest van het programma zijn in deze *Kroniek* op de volgende bladzijden te lezen.

Het is nog vroeg, maar u krijgt ook alvast een vooruitblik op de jaarlijkse busexcursie, komend jaar op 5 en 12 mei 2018. Het is een druk programma en de tocht gaat deze keer naar de provincie Groningen. De excursie heeft als motto 'Doar woont de dege degelkhaaid'. Via Gieterveen, de beide Pekela's, Heiligerlee en de Blauwe Stad gaat de reis naar de Dollard. Ook staat een bezoek aan het museum van Henk Helmantel gepland. De laatste bezienswaardigheid is de oude hereboerderij 'Dinghweer' in Lellens.

Wat staat er verder in deze *Kroniek*?

We borduren nog even voort op het thema 'Het Wonder Emmen' met een artikel over de beginperiode van de woonwijk Emmermeer, de eerste na-oorlogse grote woonwijk van Emmen. De eerste complexen werden gebouwd in 1948, maar de grote stoot kwam met de komst van de AKU naar Emmen en er werd vooral flink gebouwd in de jaren '50. Waarom viel de keuze op dat gebied, wat ging er aan de bouw vooraf en waarom is er zo veel diversiteit in de woningtypes?

Verder de rubriek 100 jaar geleden met berichten uit de *Emmer Courant* van het vierde kwartaal 1917.

Van Henk Sijbom uit Dalen ontving de redactie een artikel over de kasteleins van het vroegere hotel Hofhuis in Erica met als titel 'Kasteleins tegenover de kerk in Erica'. Het hotel heeft overigens verschillende namen gekend. Sijbom is in de geschiedenis van het etablissement en vooral van de uitbaters gedoken. Dat resulteerde in een heel lang verhaal, zodat we het in afleveringen moeten publiceren. In deze *Kroniek* wordt het eerste deel gepubliceerd.

Verder nog een artikel geschreven door Gerben Dijkstra over een conflict tussen de voormalige burgemeester O. Norbruis van Schoonebeek en huisarts J.D. Stukje uit Erica.

Nog wat kleine correcties betreffende het artikel in de vorige *Kroniek* over het pand Hoofdstraat 89/91. De naam Middeldorp (bladzijden 5 en 6) moet Middendorp zijn en in de foto op pagina 3 bovenaan is een pijl niet ingetekend. De slagerij van Blaauw stond links van het witte huis, waar de schoorsteen net boven de bomen uitsteekt.

Veel leesplezier.

Receptie Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe 25 Jaar

In het kader van Het Wonder Emmen hebben we meerdere bijeenkomsten en rondleidingen georganiseerd in 2017. Bij de eerste drie naoorlogse woonwijken en de spectaculaire groei van de werkgelegenheid in die jaren hebben we uitvoerig stilgestaan. Aandacht voor de groei van de voorzieningen in die periode hebben we om praktische redenen uitgesmeerd over de volgende jaren. We naderen nu het slotakkoord van ons jubileumjaar. Naast 'Het Wonder Emmen' komt er voor leden en genodigden een receptie.

De receptie wordt gehouden op zaterdag **25 november 2017 vanaf 13.30 uur**. De plek voor de receptie is *Het Veenpark in Barger-Compascuum*. Hier werd onze vereniging op 24 januari 1992 opgericht. Naast het bestuur is er ook een jubileumcommissie ingesteld. De jubileumcommissie bestaat uit: Albert Huizing Barger; Herman Jansen Emmermeer; Henk Lanting Klazienaveen en Piet Snel Emmen. We hebben met elkaar plezierig vergaderd. Het idee om voor de korte jubileumtoespraken Jan Zege-
ring Hadders, Hans Ouwerkerk en Eric van Oosterhout te benaderen werd in de boezem van de jubileumcommissie geboren. Alle drie hebben ze spontaan hun medewerking toegezegd.

*Jan Hinderikus Johannes (Jan) Zege-
ring Hadders
(1946)*

**Jan Hinderikus Johannes (Jan) Zege-
ring Hadders** werd in 1946 in Emmen geboren. Hij is de zoon van wethouder Roelof Zege-
ring Hadders. In 1970 studeerde hij aan de Rijksuni-
versiteit Groningen af als econoom. Jan Zege-
ring Hadders heeft een lange loopbaan bij het
Nederlandse bankwezen achter de rug. Hij was
van 2000 tot zijn pensioen in 2007 de directie-
voorzitter van ING Nederland. Van 1995 tot
2003 was hij tevens lid van de Provinciale
Staten van Noord-Holland voor de VVD. Tot
2014 bekleedde hij de functie van fractievoorzit-
ter namens deze partij in de gemeenteraad van
zijn woonplaats Bussum. Jan Zege-
ring Hadders is getrouwd en heeft vier kinderen. Tot medio
1964 woonde hij in Emmen. Het kan niet anders
of hij heeft in zijn jeugd veel meegekregen van
de spectaculaire groei van Emmen.

Hans George (Hans) Ouwerkerk werd in 1941
in Den Haag geboren. Hij is een Nederlandse
politicus namens de PvdA. Na zijn gymnasium-
opleiding in Den Haag studeerde Ouwerkerk
geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Leiden. Hij
kreeg landelijke bekendheid als Ombudsman in
het gelijknamige tv-programma van de VARA.
Daarna beleefde hij een bewogen loopbaan als
burgemeester van verschillende Nederlandse
gemeenten, te weten Lekkerkerk, Emmen,

*Hans George
(Hans) Ouwer-
kerk (1941)*

Zaanstad, Groningen, Almere en Enkhuizen. Hans Ouwerkerk vervulde vele nevenfuncties. Een deel daarvan had betrekking op de gezondheidszorg in Nederland. Hij was onder andere voorzitter van de Algemene Nederlandse Invaliden Bond (ANIB). Ook was hij tot september 2009 voorzitter van de Vereniging Gehandicaptenzorg. Hans Ouwerkerk was van 1982-1989 burgemeester van Emmen. Met Hans kwam de kanteling in de bestuurscultuur. 'Zeg maar Hans' heeft in Emmen voor ingrijpende veranderingen gezorgd na de bestuursperiode Gaarlandt/Beusekamp. Daar kan een rasverteller als Ouwerkerk vast mee uit de voeten.

Hendrik Frederik (Eric) van Oosterhout werd in 1961 in Breda geboren. Hij is een Nederlandse politicus en lid van de PvdA. Van Oosterhout groeide op in de wijk Moerwijk van Den Haag en vanaf zijn veertiende jaar in

*Hendrik Frederik
(Eric) van Oos-
terhout (1961)*

Zwolle. Hij studeerde Nederlands aan de Rijksuniversiteit Groningen. Als dienstweigeraar werd hij te werk gesteld bij de Schooladvies en -begeleidingsdienst Oost-Groningen, het instituut waarvan hij in latere jaren adjunct-directeur zou worden. Hij was achtereenvolgens werkzaam bij de gemeente Veendam (afdeling onderwijs), het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en de al eerder genoemde Schooladvies en -begeleidingsdienst. Daarna keerde hij terug bij de gemeente Veendam als hoofd van de afdeling welzijn en onderwijs en als gemeentesecretaris. In 2007 werd Van Oosterhout geïnstalleerd als burgemeester van de gemeente Aa en Hunze. Eind 2016 is hij voorgedragen om burgemeester van Emmen te worden en in maart van dit jaar ging zijn benoeming in. Van Oosterhout heeft iets met taal. Hij verzorgt ook een wekelijkse column in de Zuidooster. Tijdens zijn bijdrage deze middag zal blijken of hij ook iets met historie heeft.

Programma jubileumreceptie

HV Zuidooost-Drenthe op 25 november 2017 in Het Veenpark in Barger-Compascuum

13.30-14.00 uur	Inloop met koffie en thee
14.00-14.10 uur	Opening voorzitter HV Zuidooost-Drenthe Peter Kraan
14.10-14.25 uur	Feestrede Jan Zegering Hadders
14.25-14.40 uur	Feestrede Hans Ouwerkerk
14.40-15.00 uur	Feestrede Eric van Oosterhout
15.00-15.45 uur	Pauze
15.45-16.00 uur	Eventuele toespraken van zusterverenigingen
16.15-16.55 uur	Gezellig samenzijn.
16.55-17.00 uur	Sluiting Peter Kraan

Het belooft een leuke jubileumreceptie te worden. De sprekers hebben allemaal de gave om iets goed en duidelijk voor het voetlicht te brengen. Als bestuur en jubileumcommissie zijn we er van overtuigd dat ons 25-jarig bestaan niet ongemerkt voorbij zal gaan. We rekenen op uw komst.

Emmermeer

In vorige uitgaven van de *Kroniek* is geregeld aandacht besteed aan Het Wonder Emmen en de eerste naoorlogse woonwijken. Er zijn bijeenkomsten met lezingen over geweest en in juli rondleidingen door die wijken. Hieronder een artikel over het tot stand komen van die eerste grote uitbreiding van Emmen: de woonwijk Emmermeer.

Tot de Tweede Wereldoorlog was Emmen een dorp met een centrumfunctie waar vooral boeren, middenstanders en ambtenaren woonden. Daartegenover bestond de gemeente voor een groot gedeelte uit voormalig veengebied waar in hoofdzaak veenarbeiders woonden. Na de Eerste Wereldoorlog nam de werkgelegenheid in het veen significant af en begon de tijd van werkloosheid. Voor en tijdens de oorlog worstelde de gemeente Emmen met hoge woningnood. Het aantal inwoners van de dorpen en ook in de buitengebieden was meer en meer toegenomen. Er was veel armoede; in 1935 was meer dan de helft van de inwoners aangewezen op steun en veel gezinnen woonden in krotten, woonwagens en woonschepen.

Sinds de tweede helft van de negentiende eeuw was er een grote toestroom van veenarbeiders van buitenaf. Zuidoost-Drenthe was het laatste gebied

waar grootschalige vervening plaats vond. Daardoor werd dit gebied het 'afvalputje' van de veenarbeiders. Deze mensen woonden niet geconcentreerd in de dorpen, maar vooral verspreid. Er was geheel geen sprake van een goede en planmatige ruimtelijke ontwikkeling. Op deze manier zou het moeilijk zijn ergens een normaal centrum tot stand te laten komen. Ook zou de infrastructuur, zoals aanleg van riolering, waterleiding en elektriciteit, onbetaalbaar worden.

In 1939 werd de hulp ingeroepen van een stedenbouwkundig architect J. W. Verdenius uit Hattem, die de opdracht kreeg een uitbreidingsplan te maken. Met dat plan moest een eind worden gemaakt aan de groeiende lintbebouwing en verspreide woningbouw aan achteraf gelegen en moeilijk bereikbare onverharde wegen.

In 1941 was Verdenius klaar met zijn plan. In het

Oud en nieuw. Dit boerderijtje stond al lang voor het ontstaan van Emmermeer aan de Oodoornstraat en heeft er daarna nog tientallen jaren gestaan. (Collectie Gemeente-archief Emmen)

*Een van de eerstgebouwde complexen waren de Bruynzeelwoningen aan onder andere de H. Boomstraat.
(Eigen collectie)*

kort geschetst stond er in dat de bevolking toegenomen was, maar dat de werkgelegenheid in het veen en in de landbouw afgenomen was en dat de arbeiders nergens aan de slag konden. Er was al wel wat industrie bijgekomen vanaf het eind van de negentiende eeuw en in de jaren dertig (turfwerkende industrie, de Purit, N.V. Textielindustrie Emmen in Klazienaveen en Bendien), maar dat was op veel te kleine schaal ten opzichte van het aantal werklozen. Het moest grootser worden aangepakt, met onder andere verbetering van vaarwegen, het wegensstelsel en de spoorwegen. Omdat plaatsen als Nieuw-Amsterdam, Klazienaveen en Zwartemeer gunstiger lagen, zou volgens het plan van Verdenius de industrie in deze plaatsen moeten komen en niet in Emmen. Bovendien waren daar ook de meeste werklozen. Het dorp Emmen zelf zou een meer verzorgende functie (wonen, winkels en bestuur) krijgen voor het omliggende gebied. Het plan van Verdenius kreeg onder andere gestalte in 1947 met de vestiging van de AKU in Emmer-Compascuum. Tot 1950 bleef het gemeentebestuur er van uitgaan dat de industrie in de buitendorpen zou komen.

Enkele jaren later, toen er een tweede vestiging van de AKU (de Enkalonfabriek) in de gemeente Emmen gerealiseerd zou worden, gaf de directie van het bedrijf aan dat er een sterke voorkeur was voor de plaats Emmen zelf en niet voor één van de buitendorpen. Vooral het hogere personeel, dat vanuit Arnhem mee zou komen, wilde alleen daar

gaan wonen waar voldoende voorzieningen waren op het gebied van onderwijs, cultuur, recreatie en medische en maatschappelijke dienstverlening. Ook de rijksoverheid was die mening toegedaan, omdat een verdergaande versnippering van voorzieningen over diverse dorpen niet goed zou zijn. Eén van de belangrijke personen op het ministerie van Economische Zaken was J. Winsemius. Hij bekritiseerde de spreiding van industrie en woningbouw over de dorpen. Hij vond dat stedenbouwkundig gezien een onaantrekkelijke ontwikkeling. Ook wees hij op de economische concurrentiekracht van de regio voor de langere termijn. Het gevaar was dat er op het platteland een rommelige bebouwing zou ontstaan met fabrieken te midden van woonwijken.

Eén van de Welschen woningen (onder andere A.L. Lesturgeonstraat en omgeving) (Foto Wooncom archief)

Emmermeer in de beginfase: rechts de vrijstaande Bruynzeelwoningen, onder de Welschenwoningen, links de o.l.s. 7 en aan de Meerstraat de eerste drie flats van Emmen. Verder zijn grote delen nog onbebouwd. (Collectie Gemeente-archief Emmen).

Uiteindelijk ging het gemeentebestuur daar in mee en werd het industrieterrein Bargermeer aangelegd. Toen in 1950 de gemeenteraad instemde met de vestiging van de Enkalonfabriek in het dorp Emmen zelf betekende dit het begin van de stedelijke ontwikkeling van Emmen.

In hoog tempo moesten er woningen komen voor de werknemers uit de omringende dorpen en uit andere delen van het land. Het oog viel daarbij op het gebied ten noorden van het dorp, een van oudsher drassig gebied met in vroegere tijden een ondiep meer (vandaar de naam Emmermeer) met daaromheen weilanden. Een groot deel van het gebied was al voor 1880 in cultuur gebracht, zoals op een topografische kaart uit dat jaar te zien is. Het werd doorsneden door een aantal rechte zandwegen. Het patroon van deze zandwegen vormde later het uitgangspunt van de structuur van de wijk en deze is terug te vinden als verharde hoofdwegen

in de wijk: Meerstraat, Warmeerweg, Nijkampengeweg, Walstraat, Haagjesweg en Valtherzandweg. Helemaal onbebouwd was het gebied niet voordat het uitgroeide tot een echte woonwijk voor 10.000 inwoners. Op topografische kaarten uit de negentiende eeuw is al te zien dat langs de Odoornerweg, de Flintstraat en de Weerdingerstraat woningen en boerderijen stonden en gedurende de eerste helft van de twintigste eeuw werden de eerste woningen gebouwd aan de hierboven genoemde straten, hoewel die toen nog maar gedeeltelijk verhard waren. Het gebied waar de woonwijk Emmermeer zou komen strekt zich vanuit het centrum in noordelijke richting uit tot het Valtherbos. In het oosten werd het begrensd door de Weerdingerstraat en de spoorlijn en in het westen door het gebied van de Emmeres en de Schimmeres.

In 1950 werd begonnen met het op grote schaal bouwen. Ruwweg gezien kan gezegd worden dat

*Er is/wordt stevig gebouwd ten noorden van de Haagjesweg. Onderaan de foto de IJsselsteinwoningen, in het midden de Keerpuntwoningen en boven de Airey-woningen. Foto is van 1952.
(Collectie Gemeente-archief Emmen)*

de wijk is gerealiseerd in de jaren 1948 tot 1962. Direct na de oorlog, toen de gemeente een tekort van 3500 woningen had, was al begonnen met woningbouw in het gebied ten noorden van het dorp. André de Jong, de architect en stedenbouwkundige die betrokken was bij de bouw van de meeste na-

oorlogse wijken in Emmen, noemde het voor de Emmermeer 'bouwen op de weilanden tussen de schapepaadjes'. De wijk werd nog op traditionele wijze aan het oorspronkelijke dorp 'vastgeplakt', maar ruim ingedeeld. En daarbij werd flink geëxperimenteerd wat later goed van pas zou komen

Tekening van de Nijkampen, ontworpen door architect A. N. Nicolai (Collectie Gemeentearchief Emmen)

bij de volgende twee woonwijken. Men bouwde steeds een groep woningen op stukken terrein die in het bezit waren van de gemeente Emmen. De woningcontingenten (het aantal woningen, dat in één jaar mocht worden gebouwd) werden door de overheid bepaald. Die contingenten waren duidelijk van elkaar te onderscheiden, omdat elke keer een andere architect genomen werd om een compartiment te bebouwen. Op een gegeven moment had de gemeente al haar grondbezit verbruikt en was

zij gedwongen om meer grond in het gebied aan te kopen. Daarvoor was elke keer toestemming van de provincie nodig en dat leidde geregeld tot wrijvingen met Gedeputeerde Staten. De ontwerp-schetsen en uitbreidingsplannen voor de dorpen en ook voor de nieuwe wijk ten noorden van het dorp werden gemaakt door de Provinciale Planologische Dienst in Assen. Van een goede samenwerking met de gemeente was echter geen sprake. Er waren geregeld meningsverschillen, die vooral in de tweede helft van de jaren '50 naar buiten kwamen. In de begintijd van de bouw van de Emmerveer was er nog geen stedenbouwkundige afdeling. De eerste stedenbouwkundige, ir. Z. Naber werd pas in 1951 benoemd. Hij had een gelede stad voor ogen, want met een gedecentraliseerde structuur kon een vrijere opbouw van Emmen rondom een groen hart worden bereikt. In zijn plan was al sprake van een woonwijk aan de andere kant van de Emmer Dennen. Hij werd halverwege de jaren '50 opgevolgd door N. de Boer, die bovenstaande structuur van Naber overnam en het definitieve plan voor het huidige Emmen maakte.

IJsselsteinwoningen, gebouwd tussen de Meerstraat, Nijkampenweg en de Haddersstraat (Foto Wooncom Archief)

Dit type woningen werd vooral tussen de Meerstraat en de Varenkamp (1954-1962) gebouwd. Architect was Romke de Vries. (Foto Wooncom Archief)

De eerste woningen na de oorlog

In 1946 werden voor personeelsleden bij de NAM te Schoonebeek (toen nog Bataafse Petroleum Maatschappij) aan de Walstraat negen woningen gebouwd met kenmerkende rieten daken, in 1948 gevolgd door de bouw van zgn. vrijstaande Bruynzeelwoningen aan de H. Boomstraat. Deze enkele en dubbele woningen deden traditioneel aan met een redelijk stukje grond erbij. Het paste nog bij het dorpskarakter van Emmen. Met de bouw van deze 'tuindorppachtige' woningen werd daarna gestopt, omdat ze te duur waren en te veel ruimte innamen. Architect Nicolai zei later: "Als men zo doorgebouwd had, was je na 20 jaar in Odoorn uitgekomen."

Bovengenoemde woningen werden ondanks het traditionele karakter al uitgevoerd in systeembouw, wat nog meer gebeurde met de daaropvolgende complexen. Daarbij werd onder andere gebruik gemaakt van op elkaar gestapelde betonblokken, zoals gebeurde bij de bouw van de Welschen en de Airey woningen (stapelbouw). Een andere vorm van systeembouw is montagebouw, waarbij geprefabriceerde onderdelen op de bouwplek gemonteerd worden.

In 1947 waren de architecten Y. S. Dijkstra en T. Strikwerda in dienst gekomen van de gemeente Emmen. Dijkstra was verantwoordelijk voor de afdeling Nieuwbouw en Strikwerda werd hoofd van Bouw- en Woningtoezicht. Andere bekende architecten waren J.J. Sterenberg en A.C. Nicolai. Deze genoemde vier zijn belangrijk geweest, niet alleen voor de woonwijk Emmermeer, maar ook voor de latere wijken Angelslo en Emmerhout. Daarnaast werden voor de verschillende woonbuurten in de Emmermeer ook architecten van buiten benaderd, waarvan hieronder enkele genoemd zullen worden.

Laag- en hoogbouw in het gebied bij (en in) het Valtherbos. Nu weer grotendeels afgebroken en vervangen. (Collectie Gemeente-archief Emmen)

Het grote bouwen begint

In 1948 werd ten noorden van de Walstraat begonnen met de bouw van de Welschenwoningen (A.L. Lesturgeonstraat en omgeving), de eerste rijtjeswoningen in Emmen. Dit was een vorm van systeembouw waarbij de muren van gestapelde betontegels een speciale pleisterlaag kregen. Deze werden gevolgd door de Airey woningen (Gratamaplein en omgeving), architect J.F. Berg-hoef. Hier werden de betontegels op elkaar gestapeld binnen een stalen skelet. Het kenmerk van het Airey-dorp (zoals het gehele complex in de volksmond genoemd werd. Vanwege de witte kleur van de huizen werd het ook wel Jeruzalem genoemd.) was, dat de betonblokken gewoon zichtbaar bleven.¹ Jaren geleden is een groot deel van deze woningen afgebroken. De rest is gerenoveerd en nu zijn de betonblokken niet meer zichtbaar. Na de eerste rijtjeswoningen deed ook de hoogbouw zijn intrede. Dat leverde in het begin weerstand op in de gemeenteraad, maar ook bij de

provincie. De raadsleden kregen de garantie dat het een eenmalige gebeurtenis zou blijven, totdat onderzoek had uitgewezen, wat de toekomstige bewoners ervan vonden. En zo kwamen de drie galerijflats aan de Meerstraat tot stand, waarvan Dijkstra de architect was.

Andere grote woninggroepen zijn:

- De Keerpuntwoningen, gebouwd vanaf 1950 tot ongeveer 1954 in het gebied ten noorden van de Haagjesweg tussen de Nijkampenweg en de Warmeerweg.

- In het gebied omgeven door de Meerstraat, de Haddersstraat en de Nijkampenweg werden tussen 1953 en 1956 de zogenaamde IJsselsteinwoningen gebouwd, ontworpen door Van Tijen en Wissing.

- Woningen van architect Romke de Vries werden in de periode 1956-1957 gebouwd in het noord-westelijke gedeelte van de wijk en de omgeving Varenkamp.

Er zijn twee gedeelten van de Emmermeer, waar heel duidelijk volgens een plan aan de verkaveling is gewerkt: De Nijkampen en het Valtherbosplan (het noordelijkste deel).

Architect Nicolai ontwierp onder andere het complex de Nijkampen, een buurtje opgedeeld in vier compartimenten met woontypen in één, twee, vier en zes lagen. De laatste ging niet door. Het gehele plan Nijkampen omvatte tien verschillende woningtypen, variërend van begane-grond-bejaardenhuisjes, via twee-lagen-flatjes naar eengezins rijenwoningen en trappenhuisflats in vier lagen. Door het bouwen in die vierlagenflats kon de rest zo ruim opgezet worden. De hoofddirecteur van de Volkshuisvesting was van mening dat in de grote ruimte tussen de woningen nog best een bouwblok kon komen. Volgens Nicolai was dat nu juist niet de bedoeling en het is gelukkig ook niet gebeurd

Het meest noordelijke gedeelte van Emmermeer, gelegen tegen het Valtherbos aan, werd anders ingericht. Voor het eerst werd rekening gehouden met de auto en kwam voor de veiligheid een gedeelte van de huizenblokken aan voetpaden te staan. Ook moest een deel van het bos verdwijnen maar men heeft zo veel mogelijk bomen tussen de huizenblokken laten staan. Dit zogenaamde Valtherbosplan, ontwikkeld door gemeentearchitect T. Strikwerda en de jonge stedenbouwkundige Niek

de Boer, kwam tot stand tussen eind jaren '50 en begin jaren '60. Opvallend waren de flats met er tegenaan een glazen kubus, waarin een hellingbaan in plaats van trappen om de etages te bereiken was aangebracht.

De reacties zullen positief geweest zijn, want er werden in de jaren erna nog meer flatwoningen gebouwd.

Bij de bouw van de wijk in de jaren '50 werden geen garages gebouwd bij de woningen. Arbeiders hadden in die tijd immers geen auto. Er werd toen nog geen rekening gehouden met de snelle groei van het autobezit vanaf de jaren '60. Dit leidde natuurlijk tot problemen met name bij het parkeren. Illustratief hierbij: op een luchtfoto van het gedeelte van de Emmermeer ten noorden van de Haagjesweg zijn nog geen tien auto's te zien.

Ook kregen de huizen geen centrale verwarming.

Voorzieningen

Omdat de groei van de wijk min of meer spontaan verlopen is zonder een groot vooropgezet plan heeft dat er toe geleid dat voorzieningen zoals scholen, kerken en winkels vrij willekeurig over de wijk zijn verspreid.

De eerste kerk kwam in 1958 gereed: de rooms-katholieke Pauluskerk op de hoek van de Meerstraat en de Weerdingerstraat, nog dicht tegen het centrum aan. In 1953 gevolgd door de hervormde kerk/wijkcentrum d' Zeihuuv en in 1955 de Icht-hus, kerk en cultureel centrum van de gereformeerde kerk. Nog later kwamen daar verspreid door de wijk een kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap en een voor de baptisten bij.

Het eerste schoolgebouwtje in de wijk was er al in 1945: de zgn. trekkersschool op de hoek Meerstraat- Polenstraat, bestemd voor woonwagenkinderen.

In 1951 opende de eerste openbare lagere school, school 7, haar deuren aan de A.L. Lesturgeonstraat. Naarmate er steeds meer woningen werden gebouwd en het aantal kinderen in de wijk toenam, kwamen er meer scholen bij. Op het hoogtepunt waren er vier openbare lagere scholen, twee protestants-christelijke en één rooms-katholieke lagere school. Daarbij ook nog de kleuterscholen en er was een school voor buitengewoon lager onderwijs aan de Meerstraat.

*Emmermeer in zijn geheel op een luchtfoto. Het noorden is boven.
(Collectie Gemeente-archief Emmen)*

Aan de Oodoornweg stond dan nog de christelijke huishoudschool Prinses Marijke.

Daarna kwam de teruggang door de daling van het aantal kinderen. Veel scholen zijn inmiddels verdwenen en afgebroken, samengevoegd of hebben een andere bestemming gekregen. Van de oorspronkelijke acht lagere scholen zijn er nog vier over.

De winkels stonden in het begin enigszins alleen of in winkelblokken verspreid over de wijk. Begin jaren zestig werden aan de Haagjesweg drie winkelblokken gebouwd, bestaande uit 21 winkels met daarboven achttien woningen. Dit winkelcentrum sloot een beetje aan bij een reeds bestaand winkelblok aan de Nijkampenweg. Later is het nog verder uitgebreid.

Inmiddels zijn we bijna zeventig jaar verder nadat de grote groei van de wijk een aanvang maakte en er zijn uiteraard heel wat veranderingen geweest. Zo is bijvoorbeeld een groot deel van het Valtherbosplan van Strikwerda en De Boer alweer afgebroken, waaronder de flatgebouwen met de glazen kubus evenals het grootste deel van het Airey dorp en vervangen door nieuwbouw. De flats aan de Warmeerweg zijn vervangen door nieuwe en ook

het winkelcentrum heeft in de loop van de tijd grote veranderingen ondergaan. Van andere complexen werden veel woningen gerenoveerd en verbeterd. En zo zouden er nog veel meer veranderingen genoemd kunnen worden.

Zoals Gerrit Griemink in zijn boek *Emmermeer* opmerkt: 'Het was en blijft een dynamische woonwijk.'

Noten

- 1 Zie de foto's op de omslag van de *Kroniek* van maart 2017.

Literatuur

- Gerrit Griemink, *Emmermeer* (Beilen 2011)
 Anne-Marie Nannen, Emmen groeit. De veranderingsprocessen in de sociale woningbouw in Emmen (*Drentse Historische Reeks* 8, Assen 2000)
 Peter Huygen, Emmen, de bouw van een aangename stad in het groen. (Rotterdam 1995)

Dank

Met dank aan Henk Jeurink voor het kritisch bekijken van dit artikel en de gegeven aanvullingen.

Het conflict tussen burgemeester Norbruis en huisarts Stukje

Bij de begeleiding van de totstandkoming van de boeken *Ericase Toponiemen* en *Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was*, las ik over een conflict tegen tussen huisarts Abraham Jan Dingeman Stukje uit Erica en burgemeester Obbe Norbruis uit Schoonebeek.

GEVESTIGD

te Nieuw-Amsterdam,
A. J. D. STUKJE,
Med. Docts. Arts,

voorloopig ten huize van den
Heer D. BARTELS, naast de
Drentsch-Groningsche Bankver-
eeniging.

Spreekuren te Nw.-Amsterdam
iederden dag (behalve Zondags),
des morgens van 8.30—9.30 uur,
des avonds van 6.30—7.30 uur.

Te Erica bij J. HOF, des
Dinsdags, Donderdags en Zater-
dags, des namiddags van 2—3
uur.

*Advertentie uit 1923
over de vestiging
Abraham Jan Din-
geman Stukje in
Erica (Uit: Op Erica
(1863-2013), blz.
196).*

Sinds 1923 werkte Jan Dingeman Stukje als huisarts op Erica.¹ Obbe Norbruis was sinds 1922 burgemeester van Schoonebeek.

Tussen de beide mannen bestond eind jaren twintig van de vorige eeuw animositeit over de wijze, waarop Stukje in de gemeente Schoonebeek met de gezondheidszorg omging. Eind december 1929 barstte de bom, toen Stukje weigerde een lijkschouw uit te voeren. Dit leidde tot een drietal rechtszittingen, een zitting voor het kantongerecht in Emmen; twee andere voor de rechtbank in Assen. Van deze zittingen werd uitgebreid verslag in de *Provinciale Drentsche en Asser Courant* gedaan. De verslagen over deze rechtszittingen vertellen veel over de toenmalige gezondheidszorg en de wegen in Zuidoost-Drenthe.²

Obbe Norbruis

In 1922 werd Obbe Norbruis (Minnertsga, 28 februari 1895 - Almelo, 3 april 1970) burgemeester van Schoonebeek. Hij was lid van de Anti-Revolutionaire Partij. In juli 1935 volgde zijn benoeming tot burgemeester van Zuilen. In de oorlogswinter van 1944-1945 werd hij vervangen door een NSB-burgemeester, maar na de zuivering kon hij terugkomen. Op 1 januari 1954 kwam er een eind aan zijn loopbaan als burgemeester, doordat de gemeente Zuilen opging in Utrecht en Maarssen. Hierna was hij gedurende vijf jaar adviseur van de Utrechtse burgemeester. Ook werd hij voorzitter van het Instituut Ziektekosten Ambtenaren en van het bestuur van de brandweerschool in Amsterdam.

Norbruis stierf op 3 april 1970 en ligt begraven op de Algemene Begraafplaats Schoonebeek.

Veenketen op het bovenveen op het Nieuw-Schoonebeekerveld. (Uit: Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was, blz. 2)

28 december 1929

Op zaterdag 28 december 1919, om 07.00 uur, overleed in haar woning Maria Catharina Wielage, oud 72 jaar, in aanwezigheid van haar man, Jan Aike Kramer. Op 19 februari 1877 waren zij in het gemeentehuis van Odoorn in het huwelijk getreden. Zij woonden in de venen in de 'monden' ten oosten van Exloo. Via Emmer-Compascuum zijn ze in het begin van de twintigste eeuw aan de Zuidersloot in het Nieuw-Schoonebeekerveld terechtgekomen. In 1929 woonden zij aan de zuidkant van de Zuidersloot in de gemeente Schoonebeek.

Na haar overlijden kwamen enkele 'naobers', buurmannen, in de veenkeet van Jan Aike Kramer. Twee van hen waren: Johan Heinrich Anton Wemhof, 42 jaar, arbeider, wonende aan de zuidkant van de Zuidersloot, dus in de gemeente Schoonebeek, en Kobus Germes, 43 jaar, opzich-

ter. Germes was een overbuurman. Hij woonde aan de noordkant van de Zuidersloot, dus in de gemeente Emmen. Wemhof en Germes begaven zich vervolgens, op hun fietsen, via Nieuw-Schoonebeek op weg naar het gemeentehuis in Schoonebeek om het overlijden van Maria Catharina Wielage aan te geven.

Daar kregen beide mannen te horen dat bij de aangifte van een overlijden een verklaring van een huisarts moest worden afgegeven.

Wemhoff fietste vervolgens van Schoonebeek over De Peel (Amsterdamscheveld), over de Pannekoekendijk naar Erica, waar hij op de

De Pannenkeekendijk met de parallel lopende wijk ter hoogte van het voormalige landbouwbedrijf 'Nieuw-Holland'. In het midden de brug over 'De Waardswijk', ook wel 'Cementwiekie' genoemd. Op de achtergrond rechts de aan de Verlengde Vaart ZZ staande molen. (Uit: Ericase Toponiemen, blz. 103).

De Ericasebrug (Uit: Op Erica (1863-2013), blz. vii).

Ericasebrug rechtsaf sloeg, Verlengde Vaart NZ, waar hij zich in de praktijk van Stukje meldde. Germes zal naar de Zuidersloot zijn teruggefietst. Het was overigens een koude zaterdag met gemiddelde temperatuur van 4,5 °C en een gevoelstemperatuur van 0,4 °C. De minimumtemperatuur was 3 °C en de maximum temperatuur 6,6 °C. De zon liet zich amper zien, slechts één uur. Er viel 5,7 mm neerslag en er woei een matige wind uit het zuiden.

Na zijn verhaal te hebben gedaan, zei Stukje tegen Wemhof, 'dat hij er niet heen kon gaan, daar dit niet in zijn werkring lag'. Zijn collega Bos, gemeentearts van Schoonebeek, zou naar zijn mening de lijkschouw moeten doen.

Het is niet geheel duidelijk of burgemeester Norbruis Stukje alsnog sommeerde om een lijkschouw

te doen, maar uit de verslagen blijkt dat hij proces-verbaal liet opmaken.

Hierbij moet nog worden opgemaakt, dat wettelijk niet was geregeld, wanneer lijkschouw moest plaatsvinden. In veel gevallen vond dat plaats tijdens de begrafenis. Aan dit gebruik had Norbruis in zijn gemeente een einde gemaakt. Hij wilde dat lijkschouw direct na het overlijden plaatsvond en niet een paar dagen later.

Wemhof heeft de boodschap van de gemeenteambtenaar van Schoonebeek en/of Norbruis afgegeven en hij fietste via de Dordseweg terug naar de Zuidersloot.

Kantongerecht Emmen

Naar aanleiding van het proces-verbaal werd Stukje begin 1930 voor het kantongerecht in Emmen gedaagd en werd hij veroordeeld tot het betalen van een boete van f. 25,00 of een gevangenisstraf van 25 dagen. Het vonnis berustte op het niet afgeven van een verklaring van overlijden van een van zijn patiënten in het Nieuw-Schoonebeekerveld. Stukje ging tegen dit vonnis in beroep, ondanks dat hij de feiten, die in de dagvaarding staan vermeld, erkende.

Links: De ingang van de praktijk van huisarts Stukje. Rechts: In het midden de voormalige woning van huisarts Stukje. (Uit: Op Erica (1863-2013), blz. 197-198)

Voorbereidende werkzaamheden aan de Dordseweg in het Amsterdamscheveld, het latere Weiteveen. Hieraan werd onder andere door de dames Wessels en Millekamp en de heren v.d. Velde, J. Finke, W. en A. Snijders, Te Velde, H. Bruggink en G. en H. de Vries gewerkt. (Uit: Weiteveen Wat vroggetied gewoon 'het veld' was, blz. 7)

Rechtszitting Assen

Tijdens de rechtszaak in Assen verdedigde Stukje zich door te stellen dat hij op de bewuste dag niet in de gelegenheid was geweest om de lijkschouw te doen, omdat hij het veel te druk had en de patiënten gaan vóór een doodschouw. Bovendien was de weg van Erica naar Nieuw-Schoonebeekerveld buitengewoon slecht, zodat hij minstens een paar uren voor de lijkschouw nodig zou hebben gehad. Toen Norbruis van Wemhoff hoorde dat Stukje de lijkschouw niet deed, ging hij persoonlijk, vermoedelijk in gezelschap van gemeentearts Bos, naar Nieuw-Schoonebeekerveld. Dit deed hij anders nooit, maar voor de rechtbank zei hij dat hij 'de situatie eens wilde opnemen'.

Voor de rechtbank in Assen trad Stukjes vrouw, Aleida Hendrika London, als getuige a décharge op. Zij verklaarde dat haar man het die dag enorm druk had en na het spreekuur de gehele dag op ziekenbezoek was geweest.

Stukje zei in aanvulling op de getuigenis van zijn vrouw dat hij op deze dag zeventien visites had afgelegd, 'waaronder op verren afstand en ernstige patiënten'.

Volgens Stukje was deze zaak gewoonweg een gevolg van de slechte verhouding tussen de burgemeester en hem. In deze gedachte werd hij bevestigd door de ambtenaar van de secretarie die tegen hem gezegd zou hebben: "Ik kreeg den indruk dat de burgemeester proces-verbaal wil maken."

De president van de rechtbank herinnerde Stukje aan diens woorden dat hij had gezegd dat het niet zijn plicht was om lijkschouw te doen. En daarmee was naar zijn mening de burgemeester uitgeschakeld: "Het lag toch niet meer op diens weg te vragen of u het den volgenden dag wilde doen." Stukje voelde aan dat hij schaakmat werd gezet. Hij

zei enigszins vergoelijkend: "Als de burgemeester gezegd had dat ik verplicht was het te doen, dan had ik het wel gedaan."

De Officier van Justitie was hierop van oordeel dat hier van overmacht geen sprake was, omdat verdachte, Stukje, meteen een afwijzende houding had aangenomen. Hij eiste bevestiging van het vonnis van de kantonrechter.

De verdediger van Stukje, mr. Lind uit Emmen, wees er op dat in de dagvaarding het schuldelement ontbrak en de tijd van de overtreding ook niet was vermeld. Hij wees er nogmaals op dat in de wet niet wordt bepaald, wanneer de doodschouw moet worden verricht. Bovendien was naar zijn mening het procesverbaal opgemaakt ten gevolge van de animositeit, welke heerste tussen Stukje en Norbruis. Aangezien het hier een persoonlijk feit betrof, was hoger beroep aangetekend, aldus de verdediger. Hij vond Norbruis' optreden ook niet

Het kantongerecht in Emmen (Uit: Canon van de gemeente Emmen, blz. 133)

Het voormalig Zusterhuis, waar huisarts Stukje patiënten ontving. (Uit: Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was, blz. 37)

dat van een getuige, maar eerder van een aanklager. Was de verhouding tussen de beide mannen goed geweest, dan was de kwestie uitgepraat en zou van een proces-verbaal geen sprake zijn geweest. Verder stelde Lind dat Stukje deze doodschouw niet kon verrichten, omdat hij door overmacht was verhinderd. Dit zou zijn bevestigd door verschillende verklaringen van patiënten. Bovendien ging naar zijn mening de zorg voor patiënten boven een lijkschouw.

Een derde reden om in beroep te gaan was een protest tegen een uiting van een ambtenaar uit Emmen, die het niet gaan c.q. het weigeren van Stukje een immorele daad had genoemd. Lind stelde dat 'de ambtenaar uit Emmen' weinig begrip had voor het werk van een arts in de veenstreken. Lind vond dat artsen in de veenstreken meer waardering voor hun werk zouden moeten krijgen.

Aan het einde van zijn pleidooi zei Lind dat hij vond dat 'de verdachte' moest worden vrijgesproken op grond van nietigverklaring van de dagvaarding of op grond van overmacht.

Veertien dagen later

Veertien dagen later bevestigde de rechtbank in Assen het vonnis van het kantongerecht in Emmen. Stukje moest f. 25,00 boete betalen of 25 dagen de gevangenis in. Vermoedelijk heeft Stukje de boete betaald. Of het met Norbruis nog goed is gekomen, weet ik niet, maar Stukje bleef patiënten uit het Ansterdamscheveld en het Nieuw-Schoonebeekerveld verzorgen. Ben Schulte, auteur van *Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was*, vertelde mij dat Stukje in de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw een praktijkruimte in het Zusterhuis in het Amsterdamsche Veld, sinds 1954 Weiteveen, had.

De hoofdrolspelers

Norbruis vertrok in 1935 naar Zuilen.

Huisarts Stukje stopte in 1946 met zijn huisartsenpraktijk op Erica. Hij werd controlerend geneesheer bij de Raad van Arbeid in Zwolle. In 1973 overleed hij in Den Haag.

Jan Aike Kramer overleed op 5 april 1931 aan de Zuidersloot te Schoonebeek. Hij was 81 jaar oud. Van Johan Heinrich Anton Wemhof is bekend dat zijn vrouw in 1950 is overleden; hij overleed vermoedelijk na 1962.

Noten

- 1 Bulte, M. e.a., *Op Erica* (1863-2013), blz. 196-197.
- 2 PDAC, 07-06-1930 en 21-06-1930.

De meeste foto's bij dit artikel komen uit de volgende twee boeken:

Ericase toponiemen

Op zaterdag 21 oktober jl. is het boek *Ericase toponiemen* verschenen. Het is een uitgave van de Historische Kring Erica. In het boek wordt ingegaan op vragen zoals: Waar komt een straatnaam vandaan? Wat is de betekenis van namen van buurtschappen, bruggen en wateren?

Het boek is voor € 14,90 verkrijgbaar bij de Historische Kring Erica (www.historischekringERICA.nl), bij Uitgeverij Drenthe (www.uitgeverijdrenthe.nl) en de boekhandel. Het boek telt 128 bladzijden, heeft veel (kleuren)foto's en is in meerkleurendruk uitgegeven.

Bij de Historische Kring Erica is overigens ook nog een beperkt aantal exemplaren van *Op Erica* (1863-2013) verkrijgbaar.

Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was

Op 24 november 2017 wordt het boek *Weiteveen Wat vroggertied gewoon 'het veld' was* gepresenteerd.

Auteur Ben Schulte beschrijft vanuit zijn herinneringen het leven van de vroegere bewoners van het Nieuw-Schoonebeekerveld, het Schoonebeekerveld en het Amsterdamsche Veld: gezamenlijk vanaf 1954 Weiteveen.

Het boek telt 176 bladzijden, heeft veel (kleuren) foto's en is in meerkleurendruk uitgegeven. Het boek is voor het € 14,90 verkrijgbaar bij onder andere de Coop supermarkt, de DIO Drogist in Weiteveen, bij Uitgeverij Drenthe (www.uitgeverijdrenthe.nl) en de boekhandel.

100 jaar geleden

Het is al weer eind 1917. De oorlog is nog in volle gang, artikelen worden hier ook schaars en er komen in deze streek geregeld ontsnapte krijgsgevangenen onze grens over. Maar voor de rest gaat alles nog zijn gewone gangetje en de *Emmer Courant* verschijnt nog steeds op woensdag en zaterdag.

3 oktober 1917

EMMEN. Voor de Rijkslandbouwwinterschool alhier zijn, na afgelegd examen, toegelaten: J. Bakker te Rolde, Joh. Bouwers te Dalen, J. Drent te Oranjedorp, B. Hogen Esch te Geesbrug, H. HAVINGA te Oosterhesselen, A. Hoving te Noordbarge, P. ten Hool te Stieltjeskanaal, B. Jansen te Emmer-Compascuum, G. Langius te Angelsloo, K. S. J. Meijer te Dalerveld, H.L. Meursinge te Borger, A. Naber te Nieuw-Schoonebeek, B. Prummel te Exloërmond, H. Rabbers te Zuidbarge, W. Ros-singh te Gasselternijeven, J. Schirring te Emmen, W.H. Tijmes te Emmen. De lessen zullen aanvan-gen op dinsdag 16 oktober a.s. en voorlopig waar-schijnlijk gegeven worden in 't gebouw der Am-bachtsschool. Tegen het einde des jaars hoopt men het nieuwe schoolgebouw te kunnen betrekken.

WILHELMSOORD. Reeds eenigen tijd bemerkten sommige boeren, welke hun vee in 't zogenaamde Hessenland bij Wilhelmsoord hadden lopen, dat telkens een of meer van hun koeien leeggemolken waren. Gisteren gelukte het den brugwachter Sie-brand te Noordbarge, wiens koe ook al een paar malen leeggemolken was, de kinderen van A.T. te

Wilhelmsoord op heterdaad te betrappen. T. zelf stond onderwijl op den uitkijk. Proces-verbaal werd opgemaakt.

6 oktober 1917

EMMEN. De kapwoede van dezen zomer heeft ook in dezen omgeving veel hout doen vallen. Thans zijn daarvan de boomen op de brink voor 't hotel-Meijer, die het zoo aardig deden, ook het slachtoffer geworden. Resultaat: een kaal plein en een gevulde portemonnaie. (foto: bladzijde 10)

10 oktober 1917

EMMEN. In den nacht van vrijdag op zaterdag, tijdens het onweer, klopte iemand op de ruiten bij de Gebr. Frieling, vragend roepend: "Holland?" De vreemdeling was een Engelsch deserteur uit het gevangenkamp te Solingen ontvlucht en na zeven dagen reizen hier aangekomen. 't Was de luitenant Fits Gerald van het 12e Gloucester regiment in-fanterie te Bristol en geboortig uit Nieuw-Zeeland, 26 jaar oud. Door de politie voor den groepscom-mandant te Emmen geleid, is hij over Almelo naar Rotterdam vervoerd.

Hotel Meijer met rechts nog een stukje van de brink met de bomen die in oktober 1917 gekapt zijn. Hier is nu het Noorderplein. De grote kastanjeboom in het midden van de foto staat er nog steeds (Foto: eigen collectie)

KLAZIENAVEEN. Het geheele plan ter oprichting van een Electricische Centrale voor Klazienaveen en Zwartemeer is plotseling in duigen gevallen. Alles was in orde wat de voorbereiding betrof; aan jaarlijks lichtgebruik was ruim achtduizend gulden gegarandeerd, doch de maatschappij 'Heemaf' te Hengelo berichtte zonder eenig termijn gesteld te hebben, dat zij van het werk afzag. Naar men met zekerheid meent te weten gaat de gemeente Halfweg bij Amsterdam met onze elektrische strijken. Men blijkt daar toch meer durf te hebben, dan onze plaats meende te bezitten, men kon hier maar niet tot een vast besluit komen.

NIEUW-WEERDINGE. Door het bestuur van het waterschap Weerdinge werden heden publiek verhuurd 10 brugwachterswoningen en 2 percelen bouwland en verkocht 33 populieren en 2 iepen bomen. De uitslag hiervan was, dat huurders werden

van de brugwachterswoningen: Perceel I, H. Jeurig voor f 175, perceel II, H. Pol voor f 230, perceel III, W. de Bie voor f 405, perceel IV, C. Schipper voor f 130, perceel V, W. Nijhoff voor f 136, perceel VI, E. Davids voor f 225, perceel VII, L. de Goede voor f 130, perceel VIII, J. Krol voor f 465, perceel IX, H. Koers voor f 300, perceel X, H. Stoffers voor f 320. Huurders van het bouwland werden perceel I Jan Liebe voor f 54, perceel II W. de Bie voor f 161, alles per jaar. De boomen werden in massa gekocht door Booy te Nieuw-Weerdinge voor f 410.

20 oktober 1917

EMMEN. De heer F. Mulder heeft vorige week zijn rijwielzaak naar het door hem nieuwgebouwde perceel aan de Wilhelminalaan overgebracht. We namen er dezer dagen even een kijkje. De nieuwe royaal ingerichte zaak, welke des avonds in de etalage door tal van elektrische lampjes verlicht wordt, maakt een prettigen indruk. Het groot aantal rijwielen, dat geheel afgewerkt in den winkel gereed staat, doet zien dat de heer Mulder niettegenstaande de moeilijke schaarsche tijden nog ruim voorzien is. Een flinke werkplaats geeft gelegenheid om alle reparaties spoedig uit te voeren.

24 oktober 1917

KLAZIENAVEEN. Hoopte men, dat het typhusgevaar te dezer plaatse spoedig geweken zou zijn, het is helaas niet het geval geworden. Verschillende gevallen hebben zich dezer dagen weer voorgedaan,

De rijwielzaak van F. Mulder in de Wilhelminalaan. (Collectie Sis Hoek-Beugeling)

De advertentie voor een wielrijdersafdeling van de vrijwillige landstorm in Klazienaveen. (Emmer Courant, 31-10-1917)

zelfs bij personen in flinke reïne woningen. Ook is de typhus uitgebroken bij een der melkventers, zoodat een groot deel der aan het kanaal wonende bevolking daardoor veel ongerief zal lijden.

EMMER-COMPASCUUM. 22 Oct. Hedenmorgen is alhier uit het water opgehaald het lijk van den landstormsoldaat G. M. uit Emmer-Erfscheidenveen, die sedert zaterdagavond werd vermist. Het lijk vertoonde een messteek in den rug, zoodat aan misdaad wordt gedacht. Gearresteerd zijn zekere R. en De R. van E.-Erfscheidenveen. Morgen heeft het sectie-onderzoek plaats.

27 oktober 1917

EMMEN. Gisteravond opende aan de Wilhelminalaan de heer J. Halbertsma zijn nieuwen winkel in spek, vet en fijne vleeschwaren. Niettegenstaande de schaarste aan die artikelen mag de nieuwe winkel zich laten zien. Een respectabele hoeveelheid vet, die ons groote oogen doet opzetten en een voorraad rolham, rookworst, leverworst, hoofdkas, tong, blokworst en allerlei andere lekkernijen doen ons watertanden als men een oogenblik in den winkel vertoeft. Alles ziet er even smakelijk en lekker uit en doet ons zien dat de heer Halbertsma geen moeite en kosten gespaard heeft om onze burgerij iets goeds te kunnen aanbieden.

31 oktober 1917

KLAZIENAVEEN. Donderdag werd alhier een wielrijdersafdeling van den vrijwilligen landstorm opgericht, waartoe voorlopig 20 man toetraden. Nog bestaat er gelegenheid tot aanmelding, waarvoor woensdagavond in 't hotel Paulusma een vergadering zal belegd worden, waar alle inlichtingen zullen worden verstrekt. We verwijzen naar de desbetreffende advertentie. De oefeningen zullen in de bijzondere lagere school plaats hebben.

*De Westennesschersteeg bij Emmen
(Collectie Gemeente-archief Emmen)*

Nog bestaat er gelegenheid tot aan-
gifte voor de opgerichte Wielrijders-
afdeeling van den Vrijwilligen Landstorm, op de

Vergadering van Woensdag 31 Oct. a.s.,

des avonds 7.15 uur, in het Hotel PAULUSMA
te Dordschebrug.

Verdere inlichtingen worden gaarne verstrekt
door den Heer DE BRUIJN, Hoofd der School
te Klazienaveen.

10 oktober 1917

EMMEN. Woensdagavond vergaderden de marktgenooten van Emmen en Westenesch in 't hotel Postma alhier. Besproken werd de verkoop van 't Allee aan de gemeente. Besloten werd het Allee voor een vast bedrag aan de gemeente over te doen. Tevens werd besloten om aan de gemeente te vragen om den keienweg van Emmen naar Westenesch te veranderen in een klinkerweg en om een aantal bomen te verkopen.

ZWARTEMEER. Vooral nu de donkere avonden op komst zijn, dient men wel op zijn hoede te zijn voor den kuil naast den opweg naar Barger-Compascuum en bij de woning van den heer H. Santing. De kuil is tamelijk diep en een hek is er niet meer omheen. Namens Plaatselijke Belang is aan de Burgemeester en Wethouders verzocht de gewenschte verbetering te doen aanbrengen.

*Burgemeester Kootstra te midden van
het politiecorps gemeente Emmen 1920.
(Collectie Gemeente-archief Emmen)*

17 oktober 1917

EMMEN. Bij Kon. Besluit van 13 Nov. is. Met ingang van 22 dezer, benoemd tot Burgemeester der gemeente Emmen de heer G. Kootstra, Burgemeester der gemeente Ooststellingwerf, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag uit zijn tegenwoordig ambt. De heer Kootstra, die door H. M. is geroepen den heer Van der Wal in de hoogst belangrijke betrekking van hoofd der gemeente Emmen op te volgen is Fries van geboorte, ontving zijn opleiding aan de secretarie der gem. Buitenpost, was daarna eenige jaren werkzaam ter secretarie der gem. Dantumadeel en ontving vervolgens zijne benoeming tot secretaris der gemeente Ooststellingwerf, welke betrekking de heer Kootstra nu 4 jaar geleden verwisselde voor het ambt van burgemeester dier gemeente. Het nieuwe benoemde gemeente-hoofd is 43 jaar, van vrijzinnige richting, zonder zich bepaaldelijk bij een partij te hebben aangesloten.

SCHOONEBEEK. Morgen denkt de heer Buter, brievenaarder alhier, den dag te herdenken, waarop hij voor 25 jaren in dienst der posterijen trad. Op 16 Nov. 1892 werd hij benoemd tot postbode te Nw.-Amsterdam en op 16 Dec. 1893 tot brieven- en telegrambesteller te Coevorden, en op 1 Mei 1899 tot brievenaarder te Schoonebeek. Een bijzonder voorrecht is het zeker dat de heer Buter nimmer één dag ziek is geweest in al dien tijd, dus zijn werkzaamheden steeds kon verrichten.

A.s. ZATERDAGAVOND
IS DE SINT-NICOLAAS-ETALAGE GEREED,
met een prachtige sortering
Cadeaux voor groot en klein,
in het
Magazijn „DE GUNST” van S. A. MAGNUS,
EMMEN.

28 november 1917

EMMEN. Zaterdagavond omstreeks 6 uur ging op het net Kerkeinde-Wilhelminalaan het electrisch licht onverwacht uit. Werd eerst aan kortsluiting gedacht in verband met het stormachtige weer, al spoedig bleek een andere oorzaak te bestaan, welke echter jammer genoeg eerst bij daglicht kon worden opgehelderd. Zondagmorgen werd op de hoogte van de algem. Begraafplaats een eenige keeren omgebogen ijzerdraad gevonden, dat om de draden was geklemd. De wijze waarop het was aangebracht wees op opzet, zoodat thans opnieuw een laaghartige met succes kortsluiting heeft veroorzaakt, zonder gelukkig grootere onheilen te hebben kunnen aanrichten. De politie, die met de schandelijke daad in kennis is gesteld, zal hierop voortaan nauwlettend toezicht houden.

EMMEN. De St.-Nicolaasavond nadert weder en tal van winkeliers hebben wederom hun best gedaan om òf door een speciale tafel òf door hun etalages het publiek te lokken, om bij hen de inkoop te doen. Een paar etalages werden door ons bezichtigd. De heer Jan van Peer heeft even als alle jaren wederom een buitengewoon uitgebreide keuze. In de nieuwe zaak is op de galerij een groote ruimte ingericht voor de meer speciale St.-Nicolaasartikelen. In kinderspeelgoederen, zoowel als cadeau's voor grooten vindt men hier een uitgebreide keuze. De heer S.A. Magnus aan de Wilhelminalaan heeft eveneens een speciale St.-Nicolaasuitstalling, waarin groot en klein allerlei van hun gading kunnen vinden in een rijke keuze. Op het gebied van suikerwaren heeft de heer J.R. Luurs een aanlokkelijke tafel gereed. Er zijn daar heel wat aardige en smakelijke dingen als Sinterklaasurprise te koop.

1 december 1917

ROSWINKEL. Hedenavond hadden we hier weer vergadering over electrisch licht. Wij zijn zoover gekomen, dat er ter sprake kwam, wat de

*Speciale St.-Nicolaasadvertentie van
S.A. Magnus in de Emmer Courant*

oprichting en wat het licht zou kosten. De vergadering was goed bezocht. De firma Thedinga, ter vergadering aanwezig, stelde zich ten allen tijde ter beschikking, om zooveel mogelijk inlichtingen te verstrekken. Toen de heer Boesjes door zitten en opstaan liet uitmaken of er verder gewerkt zou worden, bleek het dat er van de aanwezigen maar een enkele tegen was.

12 december 1917

NOORDBARGE. Toen de timmermansknecht J. S. hedenavond van zijn werk per rijwiel naar huis terugkeerde, zag hij, door den dikken nevel, bij het passeren van de trambrug alhier niet dat deze open stond, zoodat hij van de brug het kanaal intuïmelde. Gelukkig dat een schipper dadelijk met een roeiboot hem ter hulp kon komen en den drenkeling nog juist op tijd uit het water kon halen. Wonder boven wonder liep het ongeluk zoo goed af.

19 december 1917

EMMEN. Op de bovenzaal van 't hotel Wielens werd zaterdag, onder voorzitterschap van mevr. H. van Riel-Smeenge een vergadering gehouden van onderwijzers en onderwijzeressen uit het arrondissement Emmen. Deze vergadering was de eerste, die sinds de mobilisatie werd gehouden. Nadat mevr. Van Riel allen welkom had geheten en de vergadering geopend had, ging men over tot de verkiezing van een commissie ter voorbereiding der arr. vergaderingen en van een bibliotheekcommissie. Tot leden der eerste commissie werden gekozen de heer Beukema, Lunsing, Graver, Kroeze en mej. Visser en tot die der tweede de heeren Van Assendorp, Beukema en Breedland. Daarna bracht de bibliothecaris, de heer Van Assendorp verslag uit omtrent de bibliotheek. Hieruit bleek, dat van de bibliotheek voortdurend een ruim gebruik werd gemaakt. Elk jaar werden meer dan 1000 boeken uitgeleend. Het aantal boeken vermeerderd elk jaar en bedraagt thans ruim 700. De arr. schoolopziener hield daarna een inleiding, waarin zij hare tevredenheid te kennen gaf over het personeel der scholen. De classe-cahiers en de door bijna alle onderwijzers gelaakte 'tucht-circulaire' kwamen ook nog ter sprake.

ERICA. Omtrent den onhoudbaren toestand van de gevaarlijke bocht in den weg van Erica naar Emmen bij L.O. Timmer alhier zal aan den Raad worden geadresseerd. Verschillende personen hebben daar reeds gevaarlijke oogenblikken doorleefd bij het plotseling passeeren van auto's en motorfietsen. Tijdig uitwijken is bijna niet mogelijk door de aanwezigheid van grondeloze modderpoelen aan weerskanten van den weg, waardoor het voor wagens hoogst moeilijk wordt elkaar voorbij te komen.

29 december 1917

NIEUW-AMSTERDAM. Een ongeval, dat woensdag met de laatsten trein gebeurde, is betrekkelijk goed afgelopen. Op 't laatste nippertje verscheen nog een reiziger, die nog trachtte mee te komen door op den trein te springen. De conducteur Plantinga, wilde hem daarbij helpen en liep daarom met den trein mee. Deze struikelde echter en liet den reiziger los, die nu buiten aan den wagen hing. Even buiten de kweekerij gelukte het dezen zich van den trein los te werken en op de berm van den weg terecht te komen. Bij 't station Dalerveen moest de trein terugkeeren om den conducteur van Nw.-Amsterdam op te halen. Conducteur en reiziger hadden zich beiden erg bezeerd.

Kasteleins tegenover de kerk in Erica

Aanleiding voor dit verhaal is een tweetal foto's die in het bezit zijn van de Historische Kring Erica. In verscheidene verhalen over Erica wordt vaak gesproken over hotel Hofhuis. De bekendste foto van dit hotel is een afbeelding, gemaakt aan de voorkant met een aantal personen daarop afgebeeld en boven de deur staat Hotel Hofhuis. Er is echter ook een bijna gelijke foto, maar daarop staat boven de deur Hotel Brinker. Na enig speurwerk bleek dat het om hetzelfde hotel ging. Nieuwsgierig geworden ben ik in de geschiedenis van het etablissement gedoken en kwam er achter dat er verschillende uitbaters op dezelfde plek hebben gewoond. Van alle personen heb ik geprobeerd te achterhalen waar ze vandaan kwamen en wat voor werk ze voor- en nadien deden. Wat waren dit voor mensen, gelukzoekers, avonturiers, zakenmensen, hardwerkende arbeiders? Woonden ze op Erica of kwamen ze van elders, en waar gingen ze later heen? Over de een was veel meer te vertellen dan over een ander. Veel namen komen we nu nog tegen in deze omgeving en zo wordt er ook nog een stukje geschiedenis over Erica en omstreken geschreven.

Albert Plas

Albert Plas, geboren op 11 december 1822 in Laar (D), was getrouwd met Theresia Ossege, geboren op 24 augustus 1830 in Laar (D). Zij trouwden op 22-april 1856 in Laar. Zijn beroep was akkerbouwer.

Zij gingen op 1 januari 1862 in Nieuw-Schoonebeek wonen bij de fam. Jan Hendrik Holtershinken en zijn vrouw Anna Margaretha Niers. Dit huis stond ca. 200 m buiten de huidige bebouwde kom (richting Schoonebeek). De Holtershinken hadden blijkbaar ruimte genoeg om een kamer te verhuren, want nadat het gezin Plas op 19 april 1865 naar Erica was vertrokken, kwam er weer een ander gezin te wonen.

Op 1 mei 1865 werd het echtpaar Plas in de gemeente Emmen (Erica) ingeschreven. Alberts beroep was arbeider. Albert kocht drie percelen grond aan de weg van Zuid-Barge naar de Streng en Beekvenen. Deze weg was een zandweg en een uitloper van de Hondsrug (de latere Kerkweg). Iets ten noorden van zijn huis was een aftakking richting Schoonebeek (de latere Havenstraat). Het dorp Erica bestaat officieel vanaf het jaar 1863 en

op het moment dat Albert zich daar vestigde was er op een paar boerderijtjes na veel woeste grond. Hij bouwde er een huis met daarin ook een vergunning om sterke drank te schenken, daarbij was hij ook nog logementhouder. Hij kon sterke drank schenken, omdat de drankwet pas in 1881 inging.

Wellicht had hij een vooruitziende blik, want in 1866 werd er besloten om in Erica een katholieke kerk te bouwen en wel tegenover het huis van Albert. De Naam Erica was overal nog niet ingeburgerd, want in een advertentie voor de aanbesteding van de kerk wordt gesproken over: *Het bouwen eener R-C kerk met Toren en Pastorij in de gemeente Emmen, Provincie Drenthe, aan den weg van Noord- en Zuid Barge naar de Streng en Beekvenen, op zoogenaamd Nieuw-Amsterdam.*

De katholieke parochie kreeg ook de naam Parochie Nieuw-Amsterdam. De bestektekeningen lagen onder andere ter inzage bij logementhouder Plas in Nieuw-Amsterdam. Dit zal hem ongetwijfeld omzet opgeleverd hebben van de aannemers die belangstelling voor de bouw hadden. Ook tijdens de bouw van de kerk zal er vast na werktijd wel eens door de bouwvakkers zijn 'aangelegd'.

In april 1867 was er een openbare verkoping van 33 huisplaatsen, gelegen tegenover de nieuwe katholieke kerk in Erica. Albert kreeg dus bureu. Een kaartje met de ligging van de percelen lag ter inzage bij de tapper Plas. Veel van de kopers waren boekweitboeren. Enkele veenbazen kochten verscheidene huisplaatsen, kennelijk om door te verkopen of te verhuren. Klaas Ensink kocht namens Albert Plas drie percelen, waarvan er één grensde aan de Torenweg (de latere Kerklaan). De totale koopsom was f. 473,--.

Albert Plas was niet alleen kastelein, maar had daarnaast ook nog een akkerbouwbedrijfje en was ook boekweitboer, want hij huurde van de markengenoten van Noord- en Zuidbarge een stuk boekweitveen. Op 22 augustus 1870 werd bij notaris Oosting in Emmen een acte opgemaakt, waaruit blijkt dat A. Plas f. 2000,00 gulden van enkele boeren uit Noord- en Zuidbarge en Westenesch, onder wie ook Klaas Ensink, leende. Aangenomen mag worden dat dit bedrag gebruikt werd om zijn logement uit te breiden. Als onderpand gaf hij de eerst gekochte drie percelen op. Op 26 oktober 1875 was er bij hem in de zaak de verpachting van boekweitveen. Het ging hier om een vijftal veenplaatsen in het Oosterveen van de marke van Noord- en Zuidbarge.

Wat overnachtingen betreft zal het in het begin wel niet al te druk zijn geweest. Dit was wellicht later beter toen de vervening goed op gang kwam. Ook werd er iets ten noorden van zijn bedrijf in 1875 een steenbakkerij opgericht door Thomas Aukes. De leemputten hiervoor lagen iets ten noorden van het logement. Werknemers hiervan zullen allicht zijn etablissement bezocht hebben en ook handelsreizigers die de steenbakkerij bezochten. Wel was er een enkele keer een gast voor langere tijd. Op 12 juli 1878 kwam Bernardus Hendrikus Brinker bij hem wonen. Hij was onderbaas bij vervener Hofhuis (Hofhuis werd later de zwager van Brinker). Brinker bleef er acht maanden wonen.

Theresia en Albert hadden geen kinderen en bij testament van 3 september 1880 werd bepaald dat Alberts zwager Johannes Ossege, landbouwer te Laar, Amt Neuenhaus, Koninkrijk Pruisen de erfgenaam was.

*Advertentie
voor de
aanbesteding van
de kerk
(Prov. Dr.
en Asser
Courant,
08-09-1866)*

AANBESTEDING,

op Dingsdag den 11den September, des middags ten 12 ure, ten huize van den Logementhouder W. SOMER te Assen, Van:

Het bouwen eener R.C. KERK met TOREN en PASTORIJS in de gemeente Emmen, Provincie Drenthe, aan den weg van Noord- en Zuidbarge naar de Streng- en Beekveenen, op voogenaamd Nieuw-Amsterdam.

BESTEEKEN liggen ter lezing: te Zwolle bij HELL, te Meppel bij VOORTHUIS, te Hoogeveen bij de Wed. LUNGE, te Coevorden bij VAN TABEL, te Emmen bij de Wed. VROOM, en bij den Logementhouder A. PLAS te Nieuw-Amsterdam, naast het bouwterrein, alsmede ten huize van den Logementhouder SOMER te Assen voornoemd, waar ook de TEKENINGEN ter inzage liggen.

BESTEEKEN zijn verkrijgbaar à 75 cent bij den Boekhandelaar J. M. W. WAANDERS te Zwolle.

Informatien zijn te bekomen bij B. H. TROOSTER, bouwkundige te Zwolle, die op den dag vóór de besteding aanwijzing op het terrein zal geven, des middags te 1 uur.

Op Dingsdag den 16 April 1867, voormiddags 11 uur, zullen te Emmen, ten huize van de Wed. DE VROOME, publiek worden verkocht:

33 Huisplaatsen,

ieder groot ongeveer 1/3 bunder, gelegen te Erica, in de gemeente Emmen, tegenover de nieuwe R.-K. Kerk aldaar. De percelen, gelijk ze zullen worden verkocht, zijn op het terrein aangewezen en op een kaartje, dat bij den tapper PLAS te Erica ter inzage ligt.

Notaris Mr. S. J. OOSTING.

Advertentie betreffende de verkoop van 33 huisplaatsen tegenover de kerk. (Prov. Dr. en Asser Courant, 19-03-1867)

Blijkbaar waren de inkomsten van het café niet voldoende om het geheel rendabel te houden, want op 27 april 1881 werd de inboedel (of een gedeelte daarvan) plus nog enkele landbouwwerktuigen van zijn bedrijf door deurwaarder R. Hars te koop aangeboden. Het logement bleef echter wel zijn eigendom en het werd aan Jan Kamerling verhuurd.

*Advertentie
uit de Prov.
Dr. en Asser
Courant
van 21-04-
1881 betref-
fende de
verkoop van
(een deel
van) de
inboedel.*

Op Woensdag 27 April a.s., des morgens 10 uur, ten huize en ten verzoeken van A. PLAS te Erica, gemeente Emmen, publieke verkoop van:

ONDSCHIEDENE

Goederen, als:

4 VEEREN BEDDEN met toebehooren, 4 KASTJES, 15 STOELN, 5 TAFELS, een IJzeren LEDIKANT, SPIEGELS, SCHILDERIJEN, een TOONBANK, een WAGEN, EEGDE, PLOEG, KOORNWAALJER, eene partij AARDAPPELEN en lotgen meer zal worden gepresenteerd.

Posten groot f 1.50 en daar beneden à contant.

De koopers moeten van solide borgstellingen voorzien zijn.

R. HARS, Deurw.

Torenweg (later Kerklaan) met links de afslag naar logement Plas

Albert ging wonen op de hoek van de Veenschapsweg/Havenstraat, waar later Jans van Os ('beelden Jans') woonde. Volgens overlevering had Albert hier een stille kroeg. In april 1892 werd er een proces-verbaal tegen hem opgemaakt wegens diefstal van hout dat eigendom was van H. Brinks. Op 10 augustus 1893 verkocht hij zijn zaak voor f. 4000,00 aan Mattheus Schrootte. Albert en zijn vrouw overleden in 1910.

Jan Kamerling

Jan Kamerling, bakker, geboren op 13 augustus 1842 in Assen en woonachtig in Schoonoord huwde in 1874 in Rolde met Jantje Dulman, geboren in Grolloo.

Ze gingen bij Jans vader Roelof (ook broodbakker) in Schoonoord inwonen. Zijn bakkerij moet ergens in het begin van de Tramstraat (even zijde) hebben gelegen met huisnummer D56. De precieze plek is lastig vast te stellen vanwege het feit dat dat huis in 1879 is verbrand. De bakkerij was daar waarschijn-

lijk wel gewoon aan huis.

Op 16 maart 1881 werden ze in Sleen uitgeschreven en vertrok Jan met vrouw, kinderen en zijn vader naar de gemeente Emmen, waar ze op 21 maart 1881 werden ingeschreven en uitbater werden in het logement van Plas. Vermoedelijk bleef Jan, al dan niet in loondienst, bakker en dreef zijn vader, Roelof, het café. Volgens een aantekening van verleende vergunningen uit de gemeente Emmen staat de vergunning op naam van J. Kamerling. Op 29 augustus 1881 vond er bij kastelein Kamerling, voorheen Plas, een publieke verkoping plaats door deurwaarder Nuver. Te koop: de te velde staande boekweit in het Oosterveen der Marke van Noord- en Zuidbargo op diverse veenplaatsen. Dit ten verzoeken van de heeren Bruins Slot en Notaris Carsten te Hoozevee ten laste van nalatige huurders.

Op 10 februari 1882 was er bij R. Kamerling een uitvoering van het gezelschap 'Vooruit' uit Erica. Blijkbaar was er een podium in de zaak. Er werd 'Goede Harten' gespeeld, een toneelspel in twee bedrijven en 'Weg met de emancipatie', een blijspel in twee bedrijven. De aanvang was half zeven, het was dus zaak op tijd te eten.

Op 24 maart 1882 werd in Erica een zoon, Jan, geboren. Jan gaf als zijn beroep bakker op. Op 26 maart 1883 gaf het gezelschap 'Vooruit' weer een voorstelling. In de aangekondigde advertentie

Het echtpaar Jan Kamerling en Jantje Dulman. De foto's zijn gemaakt, toen het echtpaar al uit Erica vertrokken was.

*Rechts: Publieke verkoping van boekweit
(Prov. Dr. en Asser Courant, aug. 1881)*

*Onder: Aan Hendrikus Hulsman, volgnummer 57,
is vergunning verleend den 15 april 1883, aan-
gaande den 15 april 1883. 'Tot dien tijd werd in
hetzelfde perceel den kleinhandel in sterken drank
uitgeoefend door Jan Kamerling'.*

stond nu dat het bij J. Kamerling is. Blijkbaar dreef Jan nu de zaak. Hetzelfde jaar verhuisde het gezin naar Compascuum.

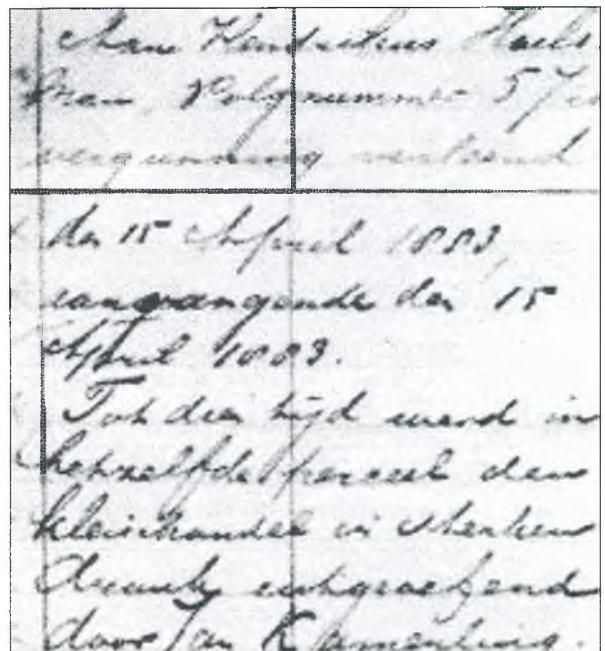
Hendrikus Hulsman

Op 11 april 1883 vestigde zich hier de 50-jarige Hendrikus Hulsman met zijn vrouw Karolina Agterik. Ze waren afkomstig uit Oldebroek en woonden hier samen met drie van hun vier kinderen. Wat hem bewoog om kastelein in Erica te worden is niet duidelijk. Wellicht op aanraden van zijn vader, die veenbaas was in Voskuil, een gehucht bij Oldebroek, die hem misschien had verteld dat er aan jenever meer te verdienen was dan in de turf. De vergunning voor het schenken van sterke drank in het klein werd hem op 15 april verleend. Ook in Erica was Hendrikus naast kastelein landbouwer. De oudste zoon kwam op 8 oktober 1883 over van uit Zwollekerspel, maar de volgende dag overleed hij, twintig jaar jong. Het gezin verbleef maar anderhalf jaar in Erica. Ze zullen vast niet de mooiste herinneringen aan hun verblijf hier hebben gehad, want vier maanden na het overlijden van hun zoon overleed hun dochter op negenjarige leeftijd (in Oldebroek waren ook al twee kinderen overleden). Op 17 november 1884 vertrok het gezin naar Zwollekerspel.

Willem Wessel

Willem Wessel werd geboren op 11 maart 1833 in Coevorden in 'Agter de Kerkstraat no. 110'. Zijn vader is de uit Duitsland afkomstige Eberhard Heinrich Adolf Wessel, zijn moeder Gezina Arents. Als Willem acht jaar is overlijdt zijn moeder. Zijn vader hertrouwde met Berendina Weelink. Op het certificaat van de Nationale Militie staat dat Willem van beroep wever was. Op 31 oktober 1857 trouwde Willem in Coevorden met Maria Johanna Hendrika Turien. Na hun huwelijk gingen Willem en zijn vrouw in

Erica - Nieuw-Amsterdam.
Op Woensdag 31 Augustus,
voormiddags 11 uur, ten verzoeken van de Heeren
BRUINS-SLOT en Notaris CARSTEN, zal, door
Deurwaarder NUVER te Dalen, op het Veen, ten
laste van nalatige huurders, doch zooveel mogelijk
in overleg met dezelve, publiek worden verkocht:
de te veld staande
BOEKWEIT,
in het Oosterveen der Markte van Noord- en Zuid-
borge, op de Veenplaatsen nos. 328, 329, zesde
blok, 260, 261, vijfde blok, 411, negende blok.
Bijeenkomst bij den Kastelein KAMERLING,
vroeger PLAS, te Erica.
 De koopers moeten van zeer solide
borgen zijn voorzien.
NUVER.

de woning van Maria wonen (Agter de Sallandse-
straat no. 143 in Coevorden). In Coevorden werden
drie kinderen geboren. Bij de aangifte van deze kin-
deren gaf Willem als beroep arbeider op. Na alle
waarschijnlijkheid verrichtte hij daar werkzaamhe-
den bij de boeren in Coevorden of Dalen.
In 1863 verhuisden ze naar de gemeente Emmen
en gingen in Nieuw-Amsterdam (het Amsterdam-
sche Veld) wonen. In de 'Parochiale Memoraele
Erica' van de r.k.-kerk wordt vermeld dat ze in

6. Gezien art. 71 der algemeene politieverordening in de gemeente Emmen, wordt besloten nog de navolgende schutstallen in de gemeente aan te wijzen: te Erica bij W. Wessel, logementhouder; te Nieuw-Amsterdam bij J. W. Vossebelt, logementhouder, op de bestaande regeling, vastgesteld bij raadsbesluit van 8 Juli 1876 no. 4.

In september 1885 staat er in de krant dat er schutstallen bij logementhouder Wessel aangewezen worden.
(Prov. Dr. en Asser Courant, 8-9-1885)

1872 'tusschen de kanalen' wonen. Dit zullen de Hoogeveensche vaart en het Dommerskanaal zijn geweest. In 1872 werd er in Erica nog een kind geboren. Uit een notariële acte uit oktober 1866 blijkt dat hij voor de duur van tien jaar een stuk

veen huurde om boekweit op te verbouwen.

In januari 1885 staat bij de ingekomen brieven van de gemeente Emmen met betrekking tot verleende vergunningen dat de vergunning met no. 66 van Hulsman is overgegaan naar W. Wessel. Of Wil-

276	Juli	2	Onder terugzending van W. H. G. en
Kantoor van de	1891, 34 afde. no. 19	26	marginale vermeldde aantekeningen bijlage
1869	afde. no. 19	26	hebben de er daarbij te overzegen een besluit van
Koninkrijk der Nederlanden	W.		den vader van Wilhelm Wessel, waarbij hij verzoekt
W. H. G.	3. Bijl.		om een bewijs van Nederlandsche afkomst te zijn
L.			Loon Wilhelm
De heer			changieren bedachtte Wilhelm Wessel met zijnen
Emmen			zijne geboorte alhier gevestigde vader is
in de provincie			geboren bestaat er m.i. geen bezwaartegende
Drenthe			zinnelijkheid van het verzoek.
			Het regeltgeld is te verstaan alhier gestort.
			De Burgemeester van Emmen
			Agd. W. Tijmes

Verstreking
Nederlandschap aan
Willem Wessel

de on der ge te 1891
verklaart dat ik binke
van mij heeft ontvangen
heeft zes honderd gulden
de wessels heeft van mij
ontvangen zes honderd
gulden uit piens heeft
van mij ontvangen
zes honderd gulden
ik bukker heeft van mij
ontvangen acht honderd
gulden
a meo en
de wessels turise

Eigenhandig
geschreven
verklaring
van mevr.
Wessel-
Turien

lem zelf ook in het logement woonde, weet ik niet zeker. Kadestraal staat het logement op de nummers G583, G584 en G585. Op de afgegeven vergunning staat Erica 586.

Over het algemeen werden schutstallen gebruikt voor de scheepsjagers, maar het logement lag echter niet direct aan een kanaal waar een jaagpad langs liep.

Willem is tot ca. 1891 werkzaam geweest in het logement. Zijn opvolger werd W. Boersma. Na logementhouder te zijn geweest pakte Willem het werk op zijn eigen akkerbouwbedrijfje weer op (aannemelijk is het dat hij tijdens zijn logementhouderschap hier ook wel werkzaamheden uitoefende). Hij woonde later aan de Kerkweg (kerkzijde) nabij de kruising Havenstraat/Kerkweg.

Op 26 mei 1891 kwam er bij de gemeente Emmen een brief van de Commissaris des Konings binnen

Willem Boersma verkoopt zijn zaak.
(Prov. Dr. en Asser Courant, 20-02-1901)

met de mededeling dat er geen bezwaren waren om een bewijs van Nederlandschap aan hem te verstrekken. Dit verzoek was door zijn vader gedaan. Vermoedelijk is dit verkeerd geïnterpreteerd of was het een ambtelijke dwaling, want Willem zijn vader was al in 1864 overleden. De aanvraag zal dus wel door een ander zijn gedaan. Waarvoor hij dit nodig had, is mij niet helemaal duidelijk.

Willem schijnt een vrij groot persoon geweest te zijn, want in het boek *100 jaar Erica* wordt gesproken over 'lange Willem Wessel'. Hij overleed op 28 februari 1904 te Erica.

Zijn vrouw M.J.H. Turien woonde daarna nog een tijdje alleen in een huisje aan de Ericastraat (op de plek waar later het huisje stond met het opschrift 'Avondrust').

Later ging ze bij haar schoonzoon (J.H. Bakker, getrouwd met Johanna) inwonen. Zij hadden een boerderij aan de Ericastraat. Blijkbaar had ze geld gespaard, want in een eigenhandig geschreven verklaring staat dat zij aan J.H. Brinker, A. Wessel en M. Prinsen elk f. 600,-- gulden heeft gegeven. J.H. Bakker krijgt f. 800,--, dit vermoedelijk omdat zij bij hem tot haar dood heeft gewoond. Zij overleed op 16 augustus 1921 te Erica.

Willem Boersma

Op 13 oktober 1866 kwam Willem Boersma, geboren op 30-05-1863 in Appelscha, samen met zijn ouders in Nieuw-Amsterdam wonen. Willem trouwde in Emmen met Katharina Smidt, geboren in Odoorn. Willem was arbeider, wat destijds een nogal ruim begrip was. Na hun trouwen ging het echtpaar in Nieuw-Amsterdam wonen. Rond 1891 werd hij de uitbater van het logement. Ook was er een brand in 1891 'in de vergunning', maar de schade hiervan kan ik niet achterhalen. In 1893 en 1894 werden in het gezin kinderen geboren van wie de geboorteplaats Erica was. Na twee jaar daar werkzaam te zijn geweest, verkocht de eigenaar van het pand, A. Plas, het hotel aan M. Schroote. Deze Schroote nam ook de vergunning (tegen betaling?) van hem over. Of Willem hierna nog bij Schroote in dienst was is onduidelijk. Enkele jaren later had hij wel weer een vergunning

Bierhuis - Erica.
Notaris OOSTING te Emmen zal, op
Donderdag 28 Februari a.s.,
des voorm. elf uur, in 't Logement van Mej. de
Wed. BRINKER te Erica en ten verzoeken van
W. BOERSMA, bij palmslag verkoopen:
EEN FLINK GETIMMERD
BURGERHUIS,

waarin een **Bierhalle**
met waterdichten Kelder
en andere geriefelijkhe-
den, staande op een der
beste stonden te Erica, nabij het Kanaal, ingezet
op slechts f 1450,--
Aanv. dadelijk.

en woonde hij aan de Hoogeveense Vaart Z.Z. tussen de beide sluizen. Het huis waar hij woonde, is een burgerhuis, waarin zich een Bierhalle met waterdichte kelder bevond. Ook lag er nog een stuk veen achter dat nog ontgonnen moest worden. Het echtpaar kreeg daarna nog vijf kinderen en als beroep gaf Willem vervolgens op: herbergier, kastelein, tapper en bierhandelaar. De geboorteplaatsen van de kinderen waren afwisselend Erica en Nieuw-Amsterdam. Rond deze tijd gaven bewoners van de Vaart Z.Z. in Erica wel vaker aan dat hun woonplaats Nieuw-Amsterdam was.

Dat het beroep van kastelein niet altijd even gemakkelijk was blijkt uit een krantenartikel uit 1898 waarin werd vermeld dat er verscheidene vechtpartijen op eenzelfde avond waren. Opmerkelijk is dat Willem gezien zijn beroep (kastelein/bierhandelaar) niet kon lezen of schrijven. In 1901 verkocht hij zijn zaak (burgerhuis met bierhalle) aan Willem Westera, vervener te Erica. Willem verhuisde hierna naar Horst (L). Hier werkte hij als veenarbeider.

Mattheus Schroote

Hij was de zoon van J.H. Schroote en M.M. van der Werf. Deze J.H. Schroote was een succesvol zakenman. Hij was handelaar en aannemer en in het bezit van diverse panden in de binnenstad van Groningen.

Anne P. te Nieuw-Amsterdam staat terecht ter zake, dat hij in den avond van 20 Nov. jl. in de herberg van Willem Boersma te het vest van Boersma heeft stukgescheurd en 2e Boersma in het aangezicht heeft gegrepen en verwond.

Bekl. was met eenige andere personen in de herberg en maakte drukte: hij greep een stoel en toen de kastelein Boersma hem dezen afnam, pleegde bekl. volgens Boersma het hem ten laste gelegde.

Bekl. ontkeut; hij maakte wat gekheid met een meid en toen pakte Boersma hem bij de borst. Toen hij daarop Boersma aangreep, rukte deze zich los en bij die gelegenheid is het vest gescheurd.

Het O. M. eischt tegen bekl. 21 dagen gev.straf.

Dezelfde avond heeft Anne S. te Nieuw-Amsterdam een glasruit verbrijzeld in dezelfde herberg.

Bekl. ontkeut en zegt, dat zekere Brants het heeft gedaan.

Eisch tegen S. 21 dagen gev.straf.

Nog erger geval stond dezelfde herbergier dien avond te wachten. Toen nl. Folkert R. te Nieuw-Amsterdam en eenige andere personen in de herberg kwamen en een horrel »commandeerden», weigerde Boersma hen te tappen, waarop R. eerst een stoel greep en dezen in het buffet gooide, tengevolge waarvan een 25tal glazen, alsmede een aantal flesschen werden verbrijzeld, en daarna met een stoel de lamp stuk gooide, zoodat de brandende petroleum zich door het vertrek verspreide en een begin van brand ontstond. De gasten hebben zich, toen zij den rook zagen branden, verwijderd, waarop Boersma en vrouw het vuur hebben gebluscht.

Het O. M. eischt wegens het ernstige feit, waardoor het gehele gebouw kon zijn in brand geraakt, 3 maanden gev.straf tegen beklaagde, die ook zegt, dat niet hij, doch Brants het heeft gedaan.

Mattheus trouwde in 1889 in de gemeente Emmen met Reinou Jorna (geboren in Bolsward en woonachtig in Erica). De vader van Reinou (wed. uwnaar) was in 1885 in Erica gaan wonen bij zijn schoonzoon Thomas Aukes. Aukes was getrouwd met Minke Jorna, een zuster van de vrouw van Mattheus. Aukes was vervener (voor vervener J.C. van Blarcum, die tot 1852 ook burgemeester van Ankeveen was en exploiteerde vanaf 1875 een steenbakkerij in Erica, die echter al in 1884 werd verkocht. In de trouwakte van Mattheus en Reinou staat vermeld dat zijn beroep behanger was. Als getuige is zijn oom, Johannes van der Werf, logementhouder in Groningen. Het paar ging ook in Groningen wonen. Bij de geboorte van hun eerste

kind (24-06-1890) was zijn beroep ook behanger. Bij de geboorte van het tweede kind (07-06-1891) had hij 'geen' beroep. Op 28-11-1892 werd hun derde kind geboren en weer gaf hij als beroep op 'geen'.

Het gezin vertrok in mei 1893 naar de gemeente Emmen. In het bevolkingsregister werd als zijn beroep 'kamerbehandler' vermeld. Op 19 december 1893 werd het vierde kind in Erica geboren. In de geboorteakte staat dat zijn vader 'zonder' beroep was. Later werden er nog twee kinderen in Erica geboren.

In augustus 1893 had hij het logement in Erica van A. Plas voor f. 4000,00 gekocht. Gezien de prijs was het geen simpel kroegje en was er behoorlijk geïnvesteerd door Plas. Wat bewoog een succesvol ondernemer om zijn geld in een logement te steken in de Zuid-Oosthoek van Drenthe waar het bepaald geen rijkdom was? Allicht kwamen er op de veenverwerking kooplieden en reizigers langs die onderdak moesten hebben, hoewel de hoogtijdagen in de vervening na 1890 wel terugliepen door de komst van steenkool. Zijn schoonvader ging ook bij hem inwonen (zijn zwager T. Aukes was begin dat jaar overleden).

Al in het begin 1893 had hij een vergunning aangevraagd voor het schenken van sterke drank (als zijn beroep werd vermeld: 'zonder'). Op 27 april 1893 ging er namelijk een brief van de gemeente Emmen naar de gemeente Groningen met verzoek om inlichtingen of er redenen waren om deze vergunning te weigeren. Op 5 mei 1893 kwam er bericht uit Groningen dat er geen bezwaren waren.

In de vergadering van B&W van 18 juli 1893 werd besloten de vergunning te verlenen. De aanvraag was gebaseerd op een al eerder afgegeven vergunning op 7 september 1892, voor dezelfde locatie, aan de heer Willem Boersma. De geldigheid van de aangevraagde vergunning voor Boersma liep tot en met 30 april 1893. De geldigheid van de verleende vergunning aan Schroote liep tot eind april 1894. met dien verstande dat deze telkens per jaar verlengd werd mits voor het eindigen van de termijn het verschuldigde vergunningsrecht voor de volgende termijn was betaald. Of Boersma ook in dienst bleef is mij niet helemaal duidelijk.

In juli 1894 werd bij notaris Weijs te Coevorden een acte gepasseerd, waarbij M. Schroote van de Noordelijke Hypotheekbank te Zorgvliet een lening kreeg van f. 3000,00. Als onderpand gaf hij het hotel en de bijbehorende grond op. In de acte werd vermeld dat de grond verkregen was bij acte van koop en het huis door stichting. Hieruit kunnen we opmaken dat hij het bestaande pand her- of verbouwd heeft (bij het kadaster staat een aantekening: 1894 Herbouw). Als beroep gaf hij op: agent der Eerste Hollandsche Levensverzekeringbank. Met deze nieuwe lening is het hotel waarschijnlijk verder uitgebreid. Het hotel had beneden zes en boven drie kamers. Verder een zolder, veranda, schuur en stallen, put- en regenwaterpompen en een mooie tuin en moestuin. De totale oppervlakte was 1.51.5 ha.

In 1894 maakte hij ook deel uit van een commissie voor de aanleg van een straatweg van Nieuw-Amsterdam naar Erica, wellicht met de gedachte om overnachtingen aan te bieden aan reizigers en kooplieden (in Nieuw-Amsterdam waren voldoende overnachtingsmogelijkheden). In deze commissie zaten onder andere ook jhr. J.H. van Holte tot Echten, H. Lamberts en J. Vos uit Nieuw-Amsterdam en Hofhuis en W. Westera uit Erica. Eind juni 1890 werd het nichtje van Reinou (Lodewieke Jorna, dochter van haar broer Lieuwe) aangesteld als dienstmeid. Ze verbleef hier ruim een jaar. Het pand van Schroote was zeker niet het enige etablissement waar sterke drank geschonken werd. Anderen waren onder andere: Töller, Nijman, Stout, Heise. Hoewel ze concurrenten waren, ging men toch op zekere schaal zeer collegiaal met elkaar om. Töller had zijn zaak op nog geen honderd meter afstand van die van Schroote. Na het overlijden van kastelein Harm Nijman was Mattheus Schroote voogd over diens minderjarige dochter Anna Alida. Bij het afhandelen van de nalatenschap van Nijman werd Johan Heinrich Töller door M. Schroote als gemachtigde aangewezen. Harm Nijman werd in een brief van evangelist Jonker uit Erica genoemd die hij in 1889 aan de leden van de raad van de gemeente Emmen schreef:

Zondag aan Zondag zit menig ouderhart in spanning, als het maar eenigszins denkt, hun kind bij Nijman is. Reeds enkele malen bezocht adressant Zondags avonds deze kroeg, niet alleen om de jonge mensen te vermanen, maar ook om zich persoonlijk te overtuigen van de ellende welke hier haar oorsprong vindt. De toneelen in deze herberg zijn in één woord ergerlijk, en niet minder ergerlijk wat geschied wanneer de kroeg verlaten wordt. Zelfs de burenen van Nijman spraken over deze wenschelijke zaak, en ondergeteekende overdrijft niet, als hij in bedaard overleg ter neder schrijft zeker wel honderd maal gehoord te hebben: "God gaf dat die boel uitgeroeid werd," of: "Ik wou dat die kroeg afbrandde," of: "Kan er niets gedaan worden, dat die kroeg gesloten wordt?"

De nalatenschap van Nijman bestond uit: 1. Huis met bouwland en weiland, 2. Veen met ondergrond met hierop enkele huizen, 3. Veen en ondergrond. Perceel één werd verkocht aan H.G. Nijman (zoon van Harm Nijman), perceel twee werd verkocht aan B.H. Brinker die het kocht als mondeling gemachtigde van J.H. Hofhuis, perceel drie werd verkocht aan H.G. Nijman die het kocht als mondeling gemachtigde voor B.H. Brinker en J.H. Töller.

Evenals veel van zijn familieleden had Mattheus geen sterke gezondheid, want hij overleed op de jonge leeftijd van 37 jaar (22-03-1897). Het hotel had hij ruim een maand eerder (15-02-1897) verkocht aan Frans Bentlage, akkerbouwer uit Erica.

Wordt vervolgd.

'Doar woont de dege degelkhaaid'

Busexcursies op 5 en 12 mei 2018

De eerste zin uit het derde vers van het Grönnens Laaid van Geert Teis Pzn. geeft op een pakkende wijze één van de vele positieve eigenschappen van Groningers weer. De eerste twee zaterdagen van mei 2018 gaan we van de dege degelijkheid in de provincie Groningen genieten.

Via een korte rit langs de rand van de Hondsrug en door Drentse randveenontginningen uit de Middeleeuwen, drinken we koffie met gebak in het voormalig kleine kerkje (1924) van de vrijzinnig hervormden in Gieterveen. Een verschil van mening over het christelijk onderwijs leidde in 1921 tot een afsplitsing. In 2004 besloten de vrijzinnig hervormden zich weer aan te sluiten bij de moederkerk in het dorp. Het kerkgebouw werd in 2008 gerestaureerd en wordt nu gebruikt als sociaal-cultureel centrum. Van daaruit gaan we door de beide Pekela's. De uit plusminus 1600 stammende veenkoloniën liggen aan het

rustig meanderende Pekelder Diep. Via de oostkant van Winschoten rijden we door Heiligerlee en zoeken we de westzijde van de zich moeizaam ontwikkelende Blauwe Stad op. Oogverblindende gele koolzaadvelden tussen Oostwold en Termunten. Bij Visrestaurant Landman wacht de warme maaltijd. Na de maaltijd rijdt de bus ons tot aan de Dollard. We krijgen vanuit onze stoel een prachtig uitzicht op dit immense water. Vervolgens rijden we via Delfzijl en Appingedam langs het verrassend mooie Damsterdiep. We bevinden ons intussen in het centrum van het aardbevingsgebied van Groningen. In dat

Het kleine Kerkje (ook 't kleine Kerkje) werd gebouwd in 1924. De kerk staat aan de Broek 2 in Gieterveen. De kerk is erkend als een provinciaal monument onder meer vanwege de cultuurhistorische-, civieltechnische- en stedenbouwkundige waarde. Het gebouw staat symbool voor de kerkhistorische ontwikkelingen in het veenkoloniale deel van de provincie Drenthe. Het kerkje ligt beeldbepalend op een kruispunt in het dorp, het gebouw is tamelijk zeldzaam en het uiterlijk is redelijk gaaf gebleven. Vooral ook de samenhang met de aan overzijde gelegen hervormde kerk (rijksmonument) en pastorie (provinciaal monument) verlenen aan dit een totaal een bijzondere ensemblewaarde.

gebied brengen we een bezoek aan het museum van de bekende Groninger schilder Henk Helmantel in Westeremden. Hier bekijken we zijn werk en wacht ons als het weer meezit thee in de tuin van zijn gerestaureerde Wheem (pastorie). Het epicentrum van de zwaarste beving ligt in Huisinge. Dit dorp rijden we ook door. De laatste bezienswaardigheid die we aandoen is 'Dinghweer' in Lellens bij Ten Post. Deze uit 1662 stammende hereboerderij wordt thans bewoond door het boerengeslacht van Nico en Jeanne Berg uit de provincie Utrecht. Wat heeft dit monument met de geschiedenis van de gemeente Emmen te maken? Jarenlang was deze hereboerderij bewoond door en eigendom van de familie Kiers. Een lid van deze boerenfamilie was getrouwd met Eemtien Lutke Frieling. Eemtien werd op 1 april 1830 in Noordbarge geboren. Zij stierf op negenenvijftigjarige leeftijd in 1890 op 'Dinghweer'. In en rond deze hereboerderij zijn vele bewoningsporen over deze pronte boerendochter uit Noordbarge te vinden. Het verhaal over de bij haar geboorte zeventigjarige vader Willem Lutke Frieling en haar tweede vader Klaas Ensink zouten we tot aan de excursie op. Bovendien laten we dat graag aan onze meestersverteller Wim Visscher over. Na het bezoek aan 'Dinghweer' gaan we binnendoor over Schildwolde en Slochteren om vervolgens via de A7-N33-N 391 weer bij het Hampshire Hotel in Emmen terug te komen.

Momenteel is de reiscommissie bezig met de voorbereiding van de excursie. Het is al bijna tot in alle details geregeld. In de *Kroniek* van maart 2018 nemen we het programma en de vertrek- en terugkomsttijden op. De deelnamekosten bedragen voor leden en gezinsleden € 40,00 p.p. en voor niet-leden € 45,00 p.p. De deelnamekosten zijn m.u.v. persoonlijke uitgaven inclusief. Graag de deelnamekosten tijdens de excursie voldoen. Het wordt, zoals u van ons gewend bent, weer een interessante en gezellige excursie. Vanaf het verschijnen van deze *Kroniek* kunt u zich al opgeven bij Henk Jeurink [0591-626728 of henk.jeurink@ziggo.nl].

De door Henk Helmantel gereconstrueerde Wheem (pastorie) van Westeremden (Groningen). (Foto: Andrys Stienstra - Eigen werk)

*Boven en rechts:
Dinghweer*

Verenigingsnieuws

Bestuursmededelingen en Activiteiten

Lezing prof. dr. Egbert Wever

We kunnen terugkijken op een goed bezochte lezing op 23 september jl. door prof. dr. Egbert Wever. De lezing viel prima in de smaak. Volgens prof. Wever gaat het relatief goed met de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de regio Zuidoost-Drenthe. Dat komt vooral door uitstekende resultaten in het Midden- en Kleinbedrijf. Maar ook de groei van het aantal zzp'ers draagt aan dit positieve resultaat bij. We worden minder afhankelijk van overheidssteun. Maar Wever raadt het gemeentebestuur wel aan de druk op de ketel te houden. We leven in een krimpgebied en dat gaat op alle beleidsterreinen niet ongemerkt aan de regio voorbij. Ook de vertoonde multimedia kreeg veel bijval. Storm en harde regen zorgden op het laatste moment voor het afgelasten van de Open Monumentendag op 9 september in Emmen. De aangekondigde stadswandeling die middag ging wel door. Wat is er over Emmen toch veel te vertellen. Tussen de buien door werd het een mooie en leerzame wandeling o.l.v. de Emmer architecten Kor Steenbergen en Henk F. Klinkhamer.

Vrijdag 24 november 2017 - Presentatie over boek Zandpol

Op 24 november presenteert Bert Finke in Dorpshuis 't Treffpunt in Zandpol vanaf 19.30 uur zijn boek over zijn geboortedorp. De boekpresentatie wordt georganiseerd in samenwerking met Plaatselijk Belang Zandpol. De eerste exemplaren worden aangeboden aan Frits Bos (89) en Jordy Richir (31). Het boek is rijk geïllustreerd en heeft 384 pagina's. De kostprijs bedraagt € 29,95. Het boek is verkrijgbaar via de website van www.historiedrenthe.nl. Uiteraard is het boek ook te koop na afloop van de presentatie.

Zaterdag 25 november 2017 - Jubileumreceptie HV Zuidoost-Drenthe

De jubileumreceptie HV Zuidoost-Drenthe vindt op zaterdag 25 november 2017 in het Veenpark te Barger-Compascuum plaats. Voor meer informatie zie de bladzijden 2 en 3 van deze *Kroniek*.

Dinsdag 28 november 2017 - Presentatie boek Den Oever

Op dinsdagavond 28 november 2017 wordt in dorps huis 't Hoefijzer in Zuidbargoet het nieuwe boek over de geschiedenis van de buurtschap Den Oever onder Zuidbargoet gepresenteerd. De boekpresentatie wordt verzorgd door de Stichting 'Onderzoek Huizen en Families' van Bert J. Finke en de Historische Werkgroep Zuidbargoet. Schrijver Bert Finke zal eerst een verhaal vertellen over wat hij is tegengekomen bij zijn studie over de geschiedenis van de buurtschap, de boerderijen die er hebben gestaan en de families die er woonden. De eerste bewoners kwamen omstreeks 1560 op de oever van het Bargermeer wonen.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap bedraagt € 18,00 en voor huisgenoten € 5,00 extra. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij het lidmaatschap voor 1 december van het lopende verenigingsjaar schriftelijk wordt opgezegd bij de secretaris. Leden ontvangen vier keer per jaar de *Kroniek* en ze hebben gratis toegang tot de door de vereniging belegde bijeenkomsten. In verband met kostenbeheersing verwachten we van de leden dat zij hun contributie voor of in de eerste twee maanden van het nieuwe verenigingsjaar onder vermelding van het contributiejaar overmaken op rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15 van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Bij ruim 400 leden wordt de contributie in de maand februari van het lopende verenigingsjaar per incasso van hun rekening afgeschreven. Bij onze vereniging is een verenigingsjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Bankrelatie

Rekeningnummer NL78 RABO 0104 4688 15, Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe, Achter de Smidse 1, 7812 AR Emmen.

Vervolg van bladzijde 32

Na de lezing zal het eerste exemplaar van het boek worden aangeboden aan vertegenwoordigers van de oude én de jonge generatie: Hendrik Stel en Ludwig Oevermans. De grote zaal van 't Hoefijzer gaat open om 19.30 uur; iedereen is van harte welkom. Het boek (kostprijs € 27,95) is ruim 200 pagina's dik en voorzien van 200 illustraties. Het is verkrijgbaar via de website van www.historiedrenthe.nl. Uiteraard is het boek ook te koop na afloop van de presentatie.

Ten slotte

Bij het verschijnen van deze *Kroniek* zijn alle activiteiten van december 2017 t/m april 2018 nog niet bekend. We raden de lezers aan de plaatselijke media goed in de gaten te houden. Ook kunt u voor informatie altijd telefonisch of digitaal bij de secretaris van de HV Zuidoost-Drenthe terecht (0591-626728 of henk.jeurink@ziggo.nl) terecht.

Al ruim een jaar bestaat het bestuur van onze vereniging slechts uit vijf leden. Dat is twee leden te weinig. Op een ledenbestand van ruim 650 leden moet het toch mogelijk zijn dat een paar leden zich beschikbaar stellen voor de beide vacatures. Volgend jaar houdt Dinie Leveling-Kortstee er mee op. Dan hebben we geen enkel vrouwelijk bestuurslid meer. Daarom worden onze vrouwelijke leden uitdrukkelijk uitgenodigd te solliciteren.

Foto's uit de wijk Bargeres

Boven: Zuidlaarderbrink (Gemeente-archief Emmen)
Onder: Oversteek over het Oranjekanaal (Foto ECW)

Foto voorzijde: De Balingbrink (Gemeente-archief Emmen)

Op een deel van de kaart van Drenthe van 1634 van C. Pijnacker staan afgebeeld bij Weerdinge: 'Landweg in Drenthe' van A.M. Gorter (1866-1933); bij Roswinkel: 'De kerk bij Roswinkel' van J. van Ravenswaay (1789-1869); bij Emmen: 'Kerk te Emmen' van J. Reijnders (1823-1889); bij Schoonebeek: 'Boerenerf in Pad- en Vlieghuis bij Oud-Schoonebeek', tekening van H.W. Jansen (1855-1908).